

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄.

Χ

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 1 ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΡΗ 1912

Χ

ΑΡΙΘΜΟΣ 461

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. 'Ο δρόμος τῆς «Νουμά».
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. 'Η δεκαετηρίδα τοῦ «Νουμά».
ΙΔΑΣ. «Νουμάς» καὶ Δημοτικισμός.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. 'Απάνου στὰ δέκα χρόνια τοῦ
«Νουμά».
ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ. 'Ο «Νουμάς».
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ. Πολιτικὴ 'Επιθεώρηση.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Γιατί ὁ «Νουμά» καὶ γιατί
«Νουμάς».
Α. ΤΡΑΝΟΣ. Τὸ μέλλον.
ΦΗΜΙΟΣ. Μουσικοκριτικά.
ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η φοράδα τοῦ Ρολάντου.
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΦΟΡΑΔΑ ΤΟΥ ΡΟΛΑΝΤΟΥ

Βέβαια θὰ τὴν ἔχη ὁ ἀναγνώστης μας ἀκουστά, τὴ νόστιμη ἐκείνη τὴ λαϊκὴ παράδοση τῆς μεσαιωνικῆς Γαλλίας, γιὰ τοῦ Ρολάντου τὴ φοράδα, τὴ φοράδα τοῦ περίφημου, τοῦ ἐπικοῦ τοῦ ἥρωα, ποῦ ὡς κ' ἓνα του ζῶο ἔπρεπε φαίνεται νὰ εἶναι θάμα μονάχο. Ἔτσι κιόλας μᾶς τὴν περιγράφουσι εἶναι. λέει, μιὰ φοράδα ποῦ τὸ ταίρι τῆς δὲ βρίσκεις. Τρέχει, ἄνεμος δὲν τὴν πιάνει. Σοῦ ἔχει κ' ἓνα τέτοιο ἀφτί, ποῦ νὰ εἶσαι τοῦ λόγου σου στὴν Ἀνατολὴ καὶ κείνη στὴ Δύση, τὸ βῆμα σου θὰ καταλάβῃ, τὸν ἀνασασμό σου θὰ πάρῃ, ὡς καὶ τὸ λογισμό, σὸ κεφάλι σου μέσα, θάφουκραστῇ. Ἀπὸ μίλια καὶ μίλια μακριὰ, μυρίζεται τὸν ἔχτρο ἢ τὸν κίντυνο. Εἰδηση σοῦ δίνει ἀμέσως. Ἐπειδὴ μιλᾷ, τοῦ Ρολάντου ἢ φοράδα. Κουβεντιάζει ὥρες μὲ τὸν καθάλληρον τῆς, ἔπος δὲ καὶ τὰ βωμαίικα τὰ δημοτικὰ τάλογάκια. Μὰ ἡ φοράδα τοῦ Ρολάντου, τί δὲν κάνει; Γράφει, διαβάζει, παίζει σκάκι. Καὶ ἡ ἄμορφιά τῆς πιά δὲ λέγεται. Μοναδικὴ σὸ εἶδος τῆς, ποῦ καὶ τοῦτο εἶναι μοναδικό. Παινέδι δὲν τῆς λείπει. Ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τάχει τοῦ Ρολάντου ἢ φοράδα. Τὸ μόνο τῆς ἐλάττωμα, λέει ἓνα παλιὸ τραγούδι, ποῦ ἡ φοράδα φόφῃσε, πάει.

'Ο Νουμάς ποῦ μπορεῖ, σὰ θέλετε, νᾶχη ψεγάδια χίλια καὶ δυό, ἔχει τουλάχιστο ἓνα σίγουρο, ἀρχισίγουρο προτέρημα, καὶ τὸ προτέρημά του εἶναι, ἔχι μόνο ποῦ ζῆ, μὰ ποῦ εἶναι καὶ ζωντανός. Σ'ἀφτὸ λοιπὸν ὁ Νουμάς βάζει κάτω, θὰ μοῦ πῆτε, τὴ φοράδα τοῦ Ρολάντου. Ἐλάτε ζῶος ποῦ σὸ παινεμένο μας τὸ βωμαίικο, γιὰ τοὺς παινεμένους μας τοὺς Ῥωμιούς, ὅτι ἄλλου περνᾷ γιὰ προτέρημα, τὸ πιάνουσι γιὰ ἐλάττωμα, κὶ ὅτι πάλι ἄλλου περνᾷ γιὰ ἐλάττωμα, βγαίνει γιὰ προτέρημα. Τώρα θὰ μπήκατε σὸ νόημα, δὲ γίνεται. Ἄς ἔχη ὁ Νουμάς, σὰν περιοδικὸ ποῦ εἶναι, ὅσα προτερήματα χρειάζονται σ' ἓνα περιοδικό, καθὼς κ' ἡ φοράδα τοῦ Ρολάντου εἶχε, σὰ φοράδα ποῦ εἶτανε, ὅσα προτερήματα χρειάζονται καὶ δὲ χρειάζονται σ' ἓνα ζῶο ἡρωϊκό. Καὶ περισσότερα νὰ εἶχε ὁ Νουμάς, δὲ θὰ φελοῦσε, ἀφοῦ τὸ ἐλάττωμά του τὸ ἀσυχώρητο, ξέρετε ποῦ εἶναι; Εἶναι ποῦ ζῆ.

Φέτο ἀβγάτισε μάλιστα τὸ κακό. Νὰ σας δέκα χρόνια σωστούτσικα ποῦ ζῆ ὁ φίλος. Γιὰ τοῦτο κιόλας σὰ νὰ μυρίζουμαι πὼς βγαίνει σήμερα στὴ μέση ἓνας καινούργιος Νουμάς. Ὁ Νουμάς ἀφτός, παιδιά, εἶναι περιοδικὸ τόσο τέλειο, ποῦ σὲ δὴλ ἀλάκαιρη τὴν Ἑβρώπη νὰ ψάξετε, στὴν Ἀμερικὴ, στὴν Ἀσία, στὴν Ἀφρικὴ, στὴν Ὀκεανία, παρόμοιο δὲ θὰ βρῆτε. Δὲ μὲ πιστέβετε; Σταθῆτε μιὰ στιγμούλα καὶ θὰ τοῦ ψάλετε ὕμνο μαζί μου, ἐπειδὴ ἀκούστε: ὁ Νουμάς ποῦ σὰς λέω, βγαίνοντας σὸ βωμαίικο, κατώρθωσε νὰ μὴν πειράξῃ, νὰ μὴν ἀδικήσῃ, τὲ λοιπὸν καὶ νὰ μὴ θυμώσῃ κανέναν ποτέ του. Ὁ καινούργιος ὁ Νουμάς, ἔχτρο δὲν ἔχει, δὲν ἔχει ἀντίπαλο. Φτάνει τὸ στόμα του νάνοιζῃ, φτάνει λέξη νὰ πῆ, κὶ ὅλοι ἀμέσως σύφωνοι μαζί του. Καλέ, ἀφήστε, καὶ θὰ διῆτε τί μπερμπάντης, τί ἀχρεῖτος, τί ἀσυνείδητος, τί ἐλεεινός ποῦ εἶναι ὁ σημερινός μας ὁ Νουμάς, δταν τὸν συγκρίνετε μὲ τὸ Νουμά τὸν καινούργιο, τὸ Νουμά ποῦ μερικοὶ δικοὶ μας τὸν συλλογιούνται μέρα νύχτα, μὲ ἀφοσίωση, μὲ στεργῆ, μ' ἐρωτικ, μὲ φλόγα, τὸ Νουμά ποῦ τὸ μεγάλο του, τὸ μοναδικό του, τὸ ἀπάνταστο προτέρημά του εἶναι ποῦ δὲν ὑπάρχει!

Ἐγὼ ποῦ τί νὰ σας τὸ κρύφτω; μοῦ ἀρέσει ποῦ πολὺ ἀπὸ χίλιους ἀνύπαρχτους θησαβρούς, ἓνας παρὰς ὑπαρχτός, ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι φίλος τοῦ Νουμά ποῦ ὑπάρχει, τοῦ Νουμά ποῦ τὸν διεφτύνει ὁ Ταγκόπουλος, ὁ Ταγκόπουλος ποῦ μὲ τόσο κουράγιο, μὲ

τόσες θυσίες, με τόση λατρεία στην Ίδέα.... σώπα, σώπα, μωρέ Ψυχάρη, μὴν ἀρχίσης κανέναν ἐπαίνο στὸν Ταγκόπουλο, γιατί μᾶς τονέ χαντάκωσες τὸν ἄθρωπο. Πέκει ἐφέντιμ, πὸς λένε στὴν Πόλη. "Ἄς τὴν πιάσουμε ἀπὸ ἄλλη ἐποψη τὴν κουδέντα μας, δηλαδή ἄς τὴ γυρίσ ὑμε στὸ γενικό. Κάμαμε λόγο πὶς ἀπάνω γιὰ μελλομένους καὶ παρούμενους **Νουμάδες**. Λοιπὸν, ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ ἢ ταπεινὴ μου γνώμη ἐμένα εἶναι, πὸς ἔ τι ἔχει νὰ γίνῃ, πρέπει νὰ γίνῃ σήμερις, ὅσο ζοῦμε, ὅσο ζῆ κι ὁ **Νουμάς**. Καὶ πειδὴ σ' ἀπὸ ἀπάνω τὸ ζήτημα, στὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς, τῆς φιλολογικῆς μας ἀθανασίας, βλέπω καὶ πολλοὶ φίλοι μας ἔχουνε χροσῆς ἐλπίδες, ὄνειρα γενναῖα, ἴσως ὠφέλιμο νὰ παραθέσω ἐδῶ δυὸ τρία λόγια ἐνὸς βομάντζου μου. **Ὁρφανά**, πὸς γράφηκε τὸ περασμένο καλοκαίρι καὶ πὸς θὰ δημοσιεφετῆ τὸν ἐρχάμενο τὸ χειμῶνα.

Ὁ ἥρωας, ἔτσι λέει στὸ τέλος, ὁ Ἀντρέας πὸς δούλεψε ἀκατάπαφτα γιὰ τὸ ρωμαϊκό, «λογάριαζε πῶς ὕστερις ἀπὸ τὸ θάνατό του, θὰ φέξῃ πὰ ἢ μέρα ἢ μεγάλη, ὅπου ἢ πατρίδα θὰ βίξῃ μιὰ ματιὰ στὸν πόνο καὶ στὸ πόνημα μιᾶς ζωῆς ἀλάκαιρης. Εἶχε ἀκούσει δηλαδή καὶ πιστέβε ὁ Ἀντρέας ἐκεῖνο πὸς συνηθίζουμε καὶ λέμε, πῶς πρέπει πρῶτα νὰ πεθάνῃ κανένας, γιὰ νὰ τὸν ἐχτιμήσουνε κατόπι. Ἠέματα καὶ τοῦτο, καθὼς ὅλα τᾶλλα τὰ ρωμαϊκά. Στὴν Ἑλλάδα σήμερα δὲ βλέπουμε οὔτε νὰ θυμοῦνται κἄνε τὸς πεθαμένους. Μήτε εἶναι νὰπορήσης. "Ἐνα ἔθνος γιὰ νὰ εἶναι ἱκανὸ νὰ τιμήσῃ τὸς πεθαμένους, ἀπαραίτητο τουλάχιστο νὰ τὸς κατάλαθε, ὅταν εἴτανε ζωντανοί.»

Θαῖρῶ πῶς δίκιο ἔχει ὁ Ἀντρέας. Ἡ Ἑλλάδα μας δὲ φαίνεται ὠριμη ἀκόμη γιὰ μεγάλους ἀθρώπους. Ὁριμη δὲ φαίνεται, ἢ δύστυχη, οὔτε, πᾶσι νὰ πῶ, γιὰ ἕνα μέλλο, ἀφοῦ δὲν κοιτάζει τὸ παρελθόν. Καὶ τόντις, ποῖς κοιτάζει, ποῖς θυμάται, ποῖς σέβεται, στίς μέρες τίς δικές μας, ἕναν Τρικοῦπη, ἕναν Κοραή, πὸς στίς μέρες τίς δικές τους, θὰ ἐλπίσανε βέβαια καὶ δάφτοι κανένα ψυχικὸ κατόπι ἀπὸ τὴν πατρίδα, καμὴν ἀθανασία; Τὸν Κοραή, μάλιστα, πρῶτοι πρῶτοι τονέ βρισαν· ποιαί; ἕνας Κόντος κ' ἕνας Χατζηδάκις, πὸς μήτε τὴ ματιὰ του, μήτε τὴ δράση του δὲν εἶχανε· τονέ βρισαν οἱ ὀπαδοὶ του, τὰ παιδιὰ του, ἐκεῖνοι πὸς χωρὶς τὸν Κοραή, μήτε ὄνομα δὲ θὰ εἶχανε μήτε ὕπαρξη.

Καὶ τὸ συμπέρασμά μου, σάν ποῖς θαρρεῖτε νᾶναι; Τὸ συμπέρασμά μου εἶναι, πῶς πρέπει νὰ πλερώνετε ταχτικὰ τὴ συντρομὴ σας στὸ **Νουμά**. Μὴν προσμένετε νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα, γιὰ νὰ τοῦ στήσετε ἀντριάντα, πὸς καὶ τότες, ὅπως δεῖξαμε ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μας, δὲ θὰ τοῦ στηθῆ. Προτιμᾶ

ὁ **Νουμάς** μιὰ γαζέτα στὴν τζέπη του, παρὰ δυὸ μπουστους στὸν τάφο του ἀπάνω. Καὶ σήμερα νὰ τοῦ δώσετε χέρι, σήμερα νὰ τὸν ἀγαπήσετε. γιατί νὰ σας κιάλας πὸς τὴν ξεστομίσαμε τὴ λέξη τὴ μεγάλη, τὴ λέξη πὸς μέσα της ὅλα τάχει, πὸς εἶναι μᾶθημα καὶ παρηγοριά, πὸς εἶναι βοηθός μας καὶ δύναμή μας, τὴ λέξη ἀγάπη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀχώριστι, μὴν τὸ ξεχνάτε, ἀπὸ τὴν Ίδέα

Παρίσι, Παρασκευῆ, 8 - 20 τοῦ Χριστοῦ 1911

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΑΝΟΥ ΣΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ",

Χαιρετῶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά» κ' εἶχομαι νὰ τὰ κατοστήσῃ καὶ νὰ τὰ χιλιάσῃ.

Ὁ δυσκολοπάτητος δρόμος πὸς τραβᾷ ἡ Ίδέα μας, πότε βρίσκοντάς τον ὅπως ὅπως χαρασμένο, πότε μὲ τὰ χέρια της ἀνοίγοντάς τον καὶ μὲ τὰ ὄπλα της· οἱ σταθμοὶ πὸς κάνει γιὰ νὰ ξανακοιταχτῆ καὶ νὰ πάρῃ δύναμη γιὰ καινούρια πὶς γενναῖα περπατήματα, δεῖχονταν μέσα στοῦ «Νουμά» τίς στήλες.

Ἐνας φιλόσοφος ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου καιροῦ, ἔλεγε πῶς γιὰ νὰ καταλάβουμε τὰληθινὰ συστατικὰ μιᾶς ζωῆς, δὲν πρέπει τὴ ζωὴ τούτη νὰ τὴν κοιτάξουμε μέσα σὲ ἕτι ἀπλερο καὶ σὲ ἕτι μισὸ μᾶς δίνει τὸ ξετύλιμά της· μὰ νὰ τὴν προσέξουμε μέσα σὲ ἕτι πὶς τέλει μᾶς δίνει τὸ ξετύλιμά της τοῦτο, μέσα στὸ συμπληρωμένο της τὸ μέστωμα, δηλαδή μέσα στὴν ἁμορφία της· γιατί καὶ τὴν ἀλήθεια μιᾶς ζωῆς, μέσα στὸ βαθὺ της φυσικό, τὴν παρασταίνει πὶς πολὺ ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὠρισμένη τοῦ διάδα της στιγμὴ ὁ δρόμος πὸς πάει, ὁ σκοπὸς πὸς σημαδεύει.

Ψάχνοντάς μέσα στὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά», σπιτοῦ μαζί καὶ κάστρου, μὲ τίς τάπιες τοῦ ἀρματωμένες πάντα, μὰ μὲ τίς πόρτες τοῦ ἀνοιχτές, γιὰ νὰ δέχεται λογῆς καλεσμένους κι ἀκάλεστους, κλητοὺς κ' ἐκλεκτοὺς, μπορούμε νὰδῶμε καὶ σημάδια μιᾶς δουλειᾶς τοῦ κάκου, καὶ κινήματ' ἀταίριαστα μὲ τὸ ρυθμὸ τῶν πραγμάτων. Μὰ τ' εἶναι τὰ σημάδια καὶ τὰ κινήματα τούτα μπροστὰ στὸν καθρέφτη πὸς μᾶς παρουσιάζει; Γέροντας ἀπάνου του ξαγναντεύουμε νὰ ξαναζῆ καὶ νὰ περναῖ ἀπὸ μπρός μας, ἀξεχώριστῃ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ἰδέα, ἢ ἰδέα τῆς γλωσσικῆς ἀναγέννησης, σὲ ἕτι ἔχει νὰ μᾶς δεῖξῃ πὶς γενναῖο καὶ πὶς σοφὸ, πὶς ρωμαϊκό καὶ πὶς ἀνθρωπινὸ, ἢ πάντα σὲ κατατρεμὸ καὶ πάντα σὲ θρίαμβο ἰδέα, σφραγισμένη σὲ τεχνίτες τοῦ Λόγου πὸς τὰ κοντύλια τους, κ' ἐκεῖ πὸς δὲν ἠχολογᾶνε σὰ λῦρες, χτυπᾶνε, ἀξίνες, καὶ, σαίττες, σφυρίζουνε.

Ὁ «Νουμάς» λοιπὸν ἀξίζει νὰ γνωριστῆ καὶ νὰ τιμηθῆ ὄχι γιὰ μικρὰ ψεγάδια μπορεῖ ἀναπόφευχτα

ο Έργο σάν τὸ δικό του, ὄχι γιὰ σκοιντάματα σὲ καλ-
ντερίμα κακώστρωτα, μὰ γιὰ τὰ σημαντικὰ του χα-
ρίσματα.

Καὶ τὸ σημαντικώτατο χάρισμα, μπροστὰ σὲ ἄ-
λλα: Δὲν εἶναι τόσο πὼς δέχεται ἔργα σὲ δημοτικὴ
γλῶσσα, δὲν εἶναι τόσο πὼς γράφεται σὲ γλῶσσα
δημοτικὴ, δὲν εἶναι τόσο πὼς δίνει πρόθυμα τίς στή-
λες του σὲ φιλότιμους καὶ σὲ φωτισμένους ἐργάτες,
ἢ στὰ χρόνια νέους ἢ στὸ νοῦ, γιὰ νὰ μιλήσουνε,
μὲ προσπάθεια νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ ρουτίνα καὶ τῆς
οὐσίας καὶ τῆς μορφῆς, γιὰ ζητήματα τῆς ἐπιστή-
μης ἢ τῆς τέχνης, τῆς Πολιτείας ἢ τῆς Κοινωνίας,
τῆς Ἀλήθειας ἢ τῆς Ὁμορφίης: δὲν εἶναι τόσο πὼς
μέσα στὸ «Νουμᾶ» συχνὰ συζητιέται ἰδέες ζω-
τανῆς καὶ ζωοπάροχες πὺ συκινούνε καὶ πὺ τραν-
τάζουν τὸν πολιτισμένο κόσμο.

Τὸ σημαντικώτατο γνώρισμα τοῦ «Νουμᾶ» πὺ
πολὺ ἀπὸ τᾶλλα καὶ ἀπάνου ἀπ' ἄλλα, εἶναι τοῦτο:
Μέσα στὰ φύλλα του θάβρης, ἀνάμεσα σὲ λογῆς
γραψίματα καλοπροαίρετων ἐπαδῶν τῆς ἀληθινῆς
μας γλώσσας, μὰ προσπάθεια μεθοδικὴ καὶ ἀδιά-
κοπη, φωτεινὴ καὶ εὐεργετικὴ, ἀδιάφορο ἀν πὺ πολὺ
ἢ πὺ λίγο πιτυχημένη, κατὰ τὴν περίσταση, μιᾶς
γλώσσας δημοτικῆς, ἀπάνου στὴν ἀγραφή γλῶσσα
τῆς δημοτικῆς, τὴν ἀπὸ καιρὸ συντελεσμένη, ὀργανω-
μένη, καὶ γνωρισμένη καὶ χαρακτηρισμένη καὶ μὰ
καὶ ἀκομμάτιαστη, μιᾶς γλώσσας δημοτικῆς, πὺ μὲ
τὸ γαληνὸ, μὰ ἐπίμονο δούλεμά της, δούλεμα μαζὶ
καρδιᾶς καὶ στοχασμοῦ, πνοῆς καὶ μελέτης, εἶναι
γραμμὴν κάποτε — δὲν ξέρω ἂν γλήγορα ἢ ἂν ἀρ-
γά, — μὰ «μὲ καιρὸ καὶ μὲ κόπο» (πάλε ὁ στοχα-
στικὸς λόγος τοῦ ποιητῆ), μ' αὐτὴ νὰ ριζώση νικη-
τρα ἢ Ἰδέα.

Γρήγορα ἢ ἀργά; Τί μὲ γνοιᾶζει; Φτάνει πὼς
πολεμᾶμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Δὲν κρέμεται ἀπὸ μᾶς
νὰ συντομέψουμε τὸν ἔρχομό μιᾶς ὥρας μοιόγρα-
φτης. Τὸ «κάμε γλήγορα» δὲν ἔχει νόημα. Ὅμως
ἀπὸ μᾶς κρέμεται νὰ καλλιεργήσουμε τὸ δέντρο γιὰ
νὰ μᾶς δώση πλούσιο καὶ ζουμερὸ καρπὸ, σάν ἔρθ
ἢ ὥρα του.

Σωστὸ πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ
νοηθῆ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πὺ τὴν πιστεύουνε
καὶ τὴ δοῦλεύουν. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα χρειάζεται
ἐπαδοὺς, καὶ καθένος δημοτικιστῆς, ἕποιος, προσ-
φέρωντάς της τὸ φόρο του, εἴτε κάποιος θετικώτε-
ρης ἐργασίας, εἴτε καὶ τῆς πίστης του μονάχα, τῆς
εἶναι πολῦτιμο ἀπόχτημα.

Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα θέλει τοὺς δουλευτάδες της
ὄχι ἀπομονωμένους: μονιασμένους τοὺς θέλει. Πα-
λιὰ καὶ τριμμένη ἀλήθεια, τῆς ὁμόνοιας ἢ δύναμη.
Τὴν ἔνωση καὶ τὴν ἀνάγκη της, καὶ μάλιστα σὲ
καιροὺς ἔτσι κρίσιμους σάν αὐτούς, τὴ διαλαλήσανε
στόματα, πολὺ μεγαλῆτερα καὶ ἀπὸ τὸ δικό μου.
Δυὸ στοιχεῖα πὺ τὴ σπηρίζουν καὶ πὺ τὴν τινώ-
νουν τὴν ἔνωση: ἡ συγκατάβαση καὶ ὁ σεβασμὸς. Ὁ

σεβασμὸς πρὸς τὸ πρόσωπο πὺ περπατᾶ πλάι μας,
συναξιδιώτης μας, ἀκόμα καὶ δταν τὸ περπάτημά
του διαφέρει ἀπὸ τὸ δικό μας κάπως. Ἡ συγκατά-
βαση ἀκόμα καὶ πρὸς τὸ φάλλισο, δταν πέφτομε σὲ
κεῖνο ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς μουσικῆς. Ἡ ἀνελευκρίνεια
μόνο ἀξίζει κατὰφρόνηση, καὶ τὰ σκληρὰ χτυπήμα-
τα τᾶξίζει ἢ φαντασμάρα τοῦ ἀμαθοῦ, ἢ φαντασμά-
ρα πὺ τόσο εἶναι ξεδιάντροπη, ὥστε, καθὼς λέει κά-
που ὁ Γκαίτε, ἡ περηφάνεια τοῦ σοφοῦ μπροστὰ
της φαίνεται ταπεινοσύνη.

Ἐκεῖνοι πὺ νὰ συναγρικηθοῦνε δὲν μποροῦν, καὶ
σκόρπιοι δείχνουντ' ἕνας ἕνας καὶ ἀταρταστοί, χα-
μένοι πάνε. Ἀκόμα καὶ τῆς σκέψης ἕνας ἀναγκαῖος
πάντα, μὰ προσωρινὸς σταθμὸς γιὰ τὸ φανέρωμά
της, ἢ μοναξιά. Καὶ τῆς σκέψης μὰς κάπου ἄλλου
βρίσκεται ἡ πρώτη πηγὴ: καὶ γιὰ νὰ δείξῃ ὄλο της
τὸ νόημα πρέπει σὲ κάποιες ἄλλες, ἔξω ἀπὸ κείνη,
γνώμες νάκκουμπήσῃ, καὶ ἀγάλια ἀγάλια νάπλω-
θῇ. Ἡ πράξη, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ὄλο καὶ συντρόφους
ζητιανεύει. Εἶδατε ποτὲ κανένα μεγάλο ἀνθρώπο νὰ
στέκεται στοὺς αἰῶνες ὀλομόναχος; Ἐγὼ δὲν εἶδα
ἀκόμα. Πάντα μπροστὰ του καὶ πίσω του, ἄλλοι ἄν-
θρωποι, σάν ἴσαιοι του, ἢ μετρημένοι στὰ δάχτυλα,
ἢ λεγεῶνες, ἔτοτοι πρόδρομοί του, καὶ ὀμολογητές
του ἐκεῖνοι.

Σωστά. Μὰ ξέρω κάτι ἄλλο, πολυτιμώτερο στοι-
χειο γιὰ τὴν ἰδέα μας, ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἰδέας.

Σωστά. Μὰ εἶναι καὶ κάτι ἄλλο, βοήθεια πὺ
πολύτιμη ἀπὸ τὴν ἔνωση, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἰ-
δέας μας.

Στοιχειο, ἀπάνου ἀπ' ἄλλα, πρώτης ἀνάγκης, τι-
μώτατο, ἀπαραίτητο, γιὰ τὸνομα, τὸ πλούτισμα, τὸ
ξάπλωμα, τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐπικράτηση τῆς δη-
μοτικῆς γλώσσας, θετικὴ ἀπόδειξη πὼς ἡ δημοτικὴ
γλῶσσα ζῆ, ἀξίζει νὰ ζῆ, καὶ θὰ ζῆσῃ, στοιχειο,
πρῶτα πρῶτα, καὶ πὺ πολὺ ἀπὸ τὸ ψάρεμα τοῦ Α
καὶ τοῦ Β. ὀπαδοῦ, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ὀφέλιμο καὶ ἐκεῖ-
νο, εἶναι ἡ φιλολογικὴ καλλιέργεια, τὸ μεθοδικὸ
γράψιμο τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἡ δουλειὰ τούτη
γίνεται ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς βέβαια τῆς δημοτικῆς
γλώσσας, μὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς ἢ ἀρχὴ
της, καὶ πάει πὺ πέρα ἀπὸ τοὺς κύκλους τοὺς τὸ
τέλος της, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοὺς κοινωνιο-
λογικοὺς, καὶ καταντᾶ σὰ νάχη ἐκείνη ξεχωριστὴν
ὑπόσταση, ἀπάνου ἀπὸ τοὺς δουλευτές πὺ τὴν πα-
ράγουν: γίνεται ἰδανικὸ, γίνεται θεοσκεῖα. Ἡ γλῶσ-
σα ἢ φιλολογικὴ. Ἐξω ταύτης οὐκ ἔστι σωτηρία.

Ἐξαφνα μὰ μετάφραση τῆς Καινῆς Διαθήκης
ἢ τῶν Γεωργικῶν τοῦ Βιργιλίου, ἕνα μυστιόρημα
σάν τὴ «Ζωὴ καὶ τὴν Ἀγάπη στὴ μοναξιά» ἢ σάν
τὸν «Καιρὸ τοῦ Βουλγαροχτόνου», ἕνα ποίημα σάν
τὸ «Φωτεινὸ», μὰ μελέτη γιὰ τὴν πολιτικὴν κατά-
σταση τῆς Τουρκίας, μὰ ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης,
ἢ καὶ σὲ πραχτικώτερο ἔντομα, ἕνα βιβλίο γιὰ τὴν
καλλιέργεια τοῦ βαμπακιῦ ἢ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο
μηχανισμό, (περιορίζομαι σὲ λιγοστὰ παραδείγματα
ἀπὸ τὰ πρόχειρα στὴ μνήμη μου), τοῦτα, δὲν εἶναι
λόγια, εἶναι ἔργα: καὶ μέσα στῶν ἔργων τοὺς κύ-
κλους στέκονται σὲ στερεὰ βάθρα: ἔργα τέχνης: εἴ-
τε γιὰτὶ ζωογονοῦνε κάποιον, θεωρημένο μὲ ξεχωρι-

στο τρόπο, ιδανικά, είτε κι από τον τρόπο που μεταχειρίζονται τη γλώσσα. Και στη μιὰ και στην άλλη περίπτωση, και για τη διανοητική περίοδο που περνούμε, μνημεία. Τὸ Καθὲν ἀπὸ τὰ μνημεία τούτα κι ἀπὸ ἕλα ὅσα στέκονται στὴν ἴδια γραμμὴ με τούτα, βαραίνει τὸ καθένα ἴσα με τάγματα και με συντάγματα ὁπαδῶν πὸ ὅσο καλοπροαίρετοι κι ἂν εἶναι, ὅση θέληση και νὰ δείχνουν, ὅση βοήθεια και νὰ φέρνουνε στὸ ζήτημα, ὅσο κι ἂν ἀφήσουν τὰ σημάδια τους, οἱ περισσότεροὶ σήμερα εἶναι κι αὔριο δὲν εἶναι. Γιατί και δὲ φοβᾶμαι νὰ τὸ πῶ: Ἡ ἀρρώστια τῆς καθαρεύουσας χρόνισε. Δὲν εἶναι ἀπὸ τίς ἀρρώστιες πὸ εὐκολα ξεφορτώνονται. Τὸν κύριο Μιστριώτη μπορεῖ νὰ μὴ τὸνε λογαριάζουνε. Μὰ ὑπάρχει ὁ μιστριωτισμός, και με κείνον, θέλουμε δὲ θέλουμε, θὰ λογαριαζόμαστε, και θὰ μετροῦμε τὸ μπῆξ μας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ. Ἡ καθαρεύουσα κόκκαλα θὰ τσακίσῃ. Μὰ και γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βρῶν σιδερένια ἀντίσταση ἀπὸ τὸ δημοτικιστὴ. Και τὰ ἔργα πὸ δείχνεται μέσα τους ἡ δύναμη τῆς γλώσσας ἀπάνου στὴν παράσταση κάθε εἶδους ζωῆς, και κάθε λογῆς ἰδέας, ἀπὸ τὰ ὁμορφότερα ἴσα με τὰ πιὸ ἄσκημα, ἀπὸ τὰ πρακτικώτερα και τοῦ χειριοῦ μας ἴσα με τὰ ὑπερόσια, τὰ ἔργα πὸ καθρεφτίζουνε τὰ κοσμικά, τὰ θεία και τὰνθρώπινα, με τὰ χρώματα και με τὰ κινήματά τους, καθὼς εἶναι τὰ ἔργα τῆς Φαντασίας, ἐκεῖνα εἶναι τὰ ἀτσάλινα τάρματα τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μὲ κείνα, κι ἂν γραφτῆ τῆς εἶναι ἡ νίκη, θὰ νικήσῃ και θὰ ἐπιβληθῆ, — πότε; δὲν τὸ ξέρω — σύμφωνα πάντα με τοὺς κοινωνικοὺς νόμους, ἀπὸ τὸ παιδὶ τοῦ σχολειοῦ, ἴσα με τὸ νομοθέτη, στὴ μεγάλη Κοινὴ Συνέλευση, πὸν κι αὐτὴ πηγάζοντες ἀπὸ τὴ γνώμη κι ἀπὸ τὴ βούληση τῶν ἀτόμων, ὅμως πᾶει πιὸ πέρα και στέκεται ψηλότερα κι ἀπὸ τὰ άτομα κι ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν πολὺ.

Και τὸ ἄλλο κάτι, βοήθεια πιὸ πολύτιμη, για τὴν προκοπὴ τῆς ἰδέας μας, ἀπὸ τὴν ἔνωση τῶν ὁπαδῶν τῆς δημοτικῆς γλώσσας, εἶναι ὁ ἀγῶνας για τὴν ἐνοποίηση τῆς γλώσσας τούτης στὸ λόγο τὸ γραφτό.

Ἡ γλώσσα. Τὴ θέλετε, σὰ σκοπὸ για τὴν τέχνη; Τὸ πρῶτο γνώρισμα μιᾶς γλώσσας καλλιτεχνικῆς εἶναι ἡ τάξη. Και για τοῦτο στὰ γυμνάσιμα μυαλὰ δὲ φαίνεται παράξενη ἡ ἀλήθεια πὸς μεγάλοι ποιητὲς σταθήκανε και μεγάλοι γραμματικοί, σὲ λογῆς καιροὺς και τόπους, ἴσα με τὰ σήμερα.

Ἡ γλώσσα. Τὴ θέλετε για μέσο, πρὸς συκωνία και συνεννόηση; Μὰ ἡ γλώσσα δὲν εἶναι μονάχα ὄργανο για τὴν ἔνωση τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι, και πιὸ πολὺ και πιὸ βαθιά, για τὴν ἐνέργεια τῶν ἀνθρώπων.

Σ' ἐν' ἀξιοπαρατήρητο ἄρθρο στὸ «Νουμᾶ», και για τὴ γλώσσα του, γενικά, και για τὴ σκέψη του, γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Τρανὸ (δὲν ξέρω ἂν εἶναι ὄνομα ἢ ψευτόνομα, γιατί ἀπὸ τὴ χρῆση και τὴν κατάχρηση τῶν προσώπων πὸ μεταχειρίζονται οἱ δημοτικιστὲς μας, ἔπαψα νὰ ξεχωρίζω ποιοὶ τάχα οἱ

ἀμασκάρευτοι και ποιοὶ οἱ μασκαρεμένοι), εἶδα νὰ γίνεται λόγος για — δὲν ξέρω ποιά — «γλώσσα τοῦ μέλλοντος», για — δὲν ξέρω ποιᾶς — «ἀρκετὲς ἀποχρώσεις δημοτικισμοῦ». εἶδα νὰ κατακρίνονται «οἱ ἐσωτερικοὶ καυγάδες», γιατί τάχα βλάπτουνε τὸ ζήτημα, και ἔχει μόνο νὰ λογαριάζεται, μὰ και νὰ ἀναφέρετ' εὐλαβητικὰ σὺν κριτῆς και σὺν ἡδηγητῆς, πὸ κρατεῖ στὸ χέρι του τὸ μπρὸς ἢ τὸ πίσω τῆς ἰδέας, «ἡ σημερινὴ αἰσθητικὴ τοῦ πολλοῦ κόσμου».

Εἶμαι ἀντίθετος με τέτοιους τρόπους στοχασμοῦ. Ἡ «γλώσσα τοῦ μέλλοντος» δὲν εἶναι δικὸς μου λογαριασμός. Εἶμαστε οἱ τωρινοί. Ἡ δημοτικὴ γλώσσα εἶναι γλώσσα περασμένη, δηλαδὴ τελειωμένη. Τὴ γράφουμε, τὴν κάνουμε γλώσσα σημερινή. Γράφοντάς τὴν, τίποτα δὲν *προδιαγράφουμε*. Γράφοντάς τὴν, κάνουμε δουλειὰ συντηρητικὴ· βάζουμε κάποιο φράχτη στὸν ὁμηρικὸ τὸ ποτάμι. Ἄν εἶμαστε δυνατοὶ και ἀξίζουμε τὰ ἔργα μας νὰ ζήσουν, μπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς πὸς ἡ γραφὴ μας εἶναι και *προδιαγραφὴ*. Μὰ τοῦτο γίνεται ἀθελά μας. Γράφοντάς τὴν, δείχνουμε πὸς εἶναι ἡ, σωστότερα, πὸς πρέπει νὰ εἶναι τώρα ἡ γλώσσα και πὸς θὰ μείνῃ για πολὺν καιρὸ, ἂν ἐξακολουθήσῃ ἕμοια νὰ γράφεται. Μὴ ἡ δόξα ἡ ἀλήθεια μιᾶς γλώσσας δὲν εἶναι ἔργο τοῦ καθενὸς νὰ τὴν περιλάβῃ και νὰ τὴν ἀδράξῃ. Χρειάζεται για τοῦτο τοῦ τεχνίτη τὸ δαιμόνιο και τοῦ σοφοῦ ἢ μελέτη. Κάνει καθένας ἕτι μπορεῖ. Γράφουμε. Ἡ λεγόμενη *καλλιέπεια*, τοῦ ὕφους πὸ πολὺ ὄωρο, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πρῶτ' ἀπ' ἕλα μᾶς χρειάζεται ἡ λεγόμενη *ὀρθόεπεια*. Στὴν κρίσιμη στιγμή πὸ βρισκόμαστε χρέος μας ἀπὸ τὰ πρῶτα εἶναι νὰ προσπαθοῦμε νὰ γράφουμε *ὀρθά*. Και ἡ ὁμορφία ἔρχεται μόνη τῆς, ἂν τὴν τραβᾷ τὸ ἀγγίστηρι μας. Δὲν ὑπάρχουν *ἀπόχρωσες δημοτικισμοῦ*. Μία εἶναι ἡ δημοτικὴ, και μιὰ γλώσσα γράφουν οἱ δημοτικιστὲς, ἄλλοι στὴν ἐντέλεια, ἄλλοι με ἀτέλεια, ἄλλοι πιὸ λίγο, ἄλλοι πιὸ πολὺ πιτυχημένα, ὁ καθένας μας σύμφωνα με τὴ γνώση του και με τὴν τόλμη του.

Τὴ δημοτικὴ γλώσσα οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἰδέας χρέος ἔχουν νὰ τὴ γράφουνε, μορφώνοντάς τὴν φιλολογικά, στηρίζοντάς τὸ αἰσθημά τους ἀπάνου σὲ ἀντικειμενικά κριτήρια, ἔξω ἀπὸ μᾶς, ἀκόμα και ἀντίθετα με τὴν *αἰσθητικὴ* τοῦ Α και τοῦ Β και τοῦ πολλοῦ κόσμου.

Αἰσθητικὴ. Νά, μιὰ λέξη πὸ με κάνει νὰ γελῶ, σὰ συχνὰ πυκνὰ βλέπω νὰ τὴν ἀναφέρουν, ἀπάνου σὲ γλωσσικά ζήματα. Ἡ φωροπερηφάνεια, για νὰ φαντάζῃ, φούσκωσε με ἀέρα τὸ γούστο τῆς, και τὸ βάπτισ' *αἰσθητικὴ*. Μὰ δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάμῃ με τὴν ὑπόθεσή μας ἡ *κακόμοιρη αἰσθητικὴ*. Ἐννοεῖτε τὴν ἐπιστήμη τοῦ ὄρατου; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάνεστε σὲ τέτοιον κόπο και νὰ ζητᾶτε τὴ βοήθεια τῆς κάθε λίγο και λιγάκι, για πράματα πὸ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία τῆς.

Μὰ ἔχει' ἔσει, καμιά *αἰσθητικὴ δική σας*; ἔχει ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς και τὴν *αἰσθητικὴ* του; Μὰ ἐγὼ πότε δὲν ἀκουσ' ἀνθρώπους νὰ καλοῦν βροθοῦς τῆ

χημεία τους, τὴν ψυχολογία τους, τὴ νομική τους, τὴ φυσική τους, τὴν ἱστορία τους, τὴ στατιστική τους, τὴν κοινωνιολογία τους, ἐξὸν ἂν εἶναι στὴν κορυφή τῆς ἐπιστήμης πού καλοῦν. Μπορῶ νὰ πῶ: «ἔτσι τὸ θέλει ἡ κοινωνιολογία»· μάλιστα! μὰ σὰν πῶ «ἔτσι τὸ θέλ' ἡ κοινωνιολογία μου», εἶμαι γιὰ σθερκιές. Καί τ' εἶμαι γιὰ νάχω δική μου ἐπιστήμη; Πῶ εἶναι τὰ περγαμηνά μου; Θὰ πῆτε πῶς ἡ αἰσθητική, ἐπιστήμη ἠθική, πού κρατιέται πολὺ ἀπὸ τὴν ὑποκειμενική τὴν ἀντίληψη, δὲν εἶναι σὰν τίς θετικές ἐπιστήμες, καὶ μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ μνημονεύεται μὲ μου καὶ μὲ του καὶ μὲ σου. Πολὺ καλὰ· μὰ τότε δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα γυαλιστερό ὄνομα, μὲ ἀξιώσεις, τοῦ ἀομικοῦ, ἢ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ, γούστου, ἀπλούστατα, μὲ περισσὸ σκοτάδι καὶ μὲ χάσματα, πού ἡ ἀρετὴ του εἶναι νὰ μὴν ἔχη ἀξίωση.

Μὰ στὴν περίστασι πού ἐνοῶ, καὶ τέτοια αἰσθητικὴ δὲν ἔχει πέραση. Καλὰ τὴ βάρτιστα κάπου ἄλλου ἀναισθητικῆς. Στὰ γλωσσικὰ ζητήματα ἔλαι μὲ τὴν ἀράδα εἶμαστε δασκάλοι καὶ μαθητές. Ἡ μέθοδός μας, ἀλληλοδιδαχική. Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ μαθητὴ πού τοῦ διορθῶνε τίς ἀνορθογραφίες ὁ δάσκαλος, καὶ πού ἀποκρίνεται τοῦ δασκάλου: — Δάσκαλε, δὲν εἶναι λάθος, εἶναι, βλέπετε, ἡ αἰσθητικὴ μου! — Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ δάσκαλο πού τότε ρωτᾷ ὁ μαθητὴς του νὰ τοῦ λύσῃ κάποιες ὀρισμένες ἀπορίες του, σὲ κανονισμένα ζητήματα, καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ ἀποκρίνεται: — Μὴν τὰ ζητάζης τοῦτα· ζέταζε τὴν αἰσθητικὴ σου!

Ἐπειτα: ἔλος ὁ κόσμος ἔχει καὶ ἀπὸ μιὰν αἰσθητική. Καὶ καθένας μπορεῖ νὰ τὴνε κἀνὴ φέμωτρο γιὰ τὸ στέμα τοῦ ἀντίμαχου. Ὅπως ἔχει ὁ δημοτικιστὴς τὴν αἰσθητικὴ του, ἔχει, καὶ μὲ τὸ ἴδιο δικιο, καὶ ὁ καθαρευουσιάνος τὴ δική του. Καὶ ἂν ἔχουμ' ὄρεξη νὰ τὴν πνίξουμε τὴν ἰδέα μας, ἄς πλέξουμε τὸ σκοινί, πού θὰ τὴν πνίξῃ, ἀπὸ τῆς λογῆς περίφημες αἰσθητικές μας.

Ὁ ποιητὴς Καντιάνος Ρώμας γύρεβε νὰ μωρφώσῃ καὶ νὰνψώσῃ μὲ τοὺς στίχους του τὴν ἀπλή γλώσσα. Τὸ ἴδιο γύρεβε νὰ κάμῃ καὶ ὁ ποιητὴς Σολωμός. Κάποτε ὁ Ρώμας πῆγε νὰ διαβάσῃ τοῦ φίλου του Σολωμοῦ ἓνα του ποίημα. Καὶ ἀρχισε: «ὦ καλύθα πτωχοτάτη...» Ἀμέσως τοῦ ἔκοψε τὴ φόρα ὁ Σολωμός, κρᾶζοντάς του: «Ἀρχισες ἀπὸ λάθος. Τὸ σωστὸ εἶναι: ὦ πτωχότατη καλύθα!» Ὁ Ρώμας πειράχτηκε. — Μὰ ἐγώ, εἶπε, κοιτάζω νὰ τὴν ἀνυψώσω τὴ γλώσσα». Καὶ δὲν ἐξακλούθησε τὸ διάβασμα. Ὁ Ρώμας εἶχε δικιο. Τοῦ πείραξε ὁ φίλος του τὴν αἰσθητική. Ὁ Σολωμός εἶχε δικιο. Ἀπὸ τὴν ἴδια αἰσθητικὴ ἀρχὴ κινημένους τὴν ἀνύψωση τῆς ξεπεσεμένης γλώσσας: — τοῦ εἶχε κάμει τὴν παρατήρηση. Ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρχὴ καὶ οἱ δύο τους σπρωγμένοι, τραβήσανε δρόμους διαφορετικούς. Ἄν τὸ πάρουμε τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ὄψη, τοῦ τὴν αἰσθητικὴ, τίποτε δὲν μπορούμε, σωστά, νὰ ξεδιαλύσουμε. Μὰ ζέρε το τὸ ζήτημα στὴ μόνη θέση πού μπορεῖ ἀπὸ σωστὸὺς ἀνθρώπους νὰ κοιταχτῇ, καὶ ἀμέσως φωτίζεται καὶ ξεδιαλίνεται. Βγάλε το ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ καὶ βγάλε το στὴ γραμματικὴ. Καὶ γὰρ, ἡ λογικὴ τοῦ

Σολωμοῦ. Δημοτικὴ γλώσσα μὲ πτωχοτάτη δὲ στέκει, καὶ ὅσο θέλουν ἄς τρώνε τὰ νύχια τους ὅλες τοῦ κόσμου οἱ αἰσθητικές.

Ὅμως — θὰ πῆτε — δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη καὶ μιὰ διαφορὰ αἰσθητικὴ ἀπὸ αἰσθητική, καὶ καθεμιά ἀντίληψη τῆς ὁμορφιάς ὅμοια ζυγίζεται; Κάθε ἄλλο. Ἔχει καὶ παράχει διαφορὰ. Καὶ ἡ ζυγαριὰ ἀνεθοκατεβαίνει ἀπὸ τὸ βάρος ἢ ἀπὸ τὴν ἀλαφράδα τῶν αἰσθητικῶν. Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Σολωμοῦ τόσο εἶναι πιὸ μεγάλη καὶ τόσο πιὸ ἀληθινὴ ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ τοῦ Καντιάνου Ρώμα ὅσο πιὸ ἀληθινὰ καὶ πιὸ μεγάλα εἶναι ἡ ποίηση, ἡ τέχνη, τὸ ἔργο τοῦ ἐνός, ἀπὸ τὴν ποίησι, ἀπὸ τὴν τέχνη, καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ἄλλου.

Ὅμοια: δὲ βλέπω τὸ λόγο «γιατί νὰ βάλουμε στὴν μπάντα τοὺς ἐσωτερικοὺς καυγάδες γιὰ νὰ πολεμήσουμε τὸν κοινὸ ἐχθρό».

Ἔτσι γενικὰ ριμένῃ ἡ πρότασι, δὲ λέει τίποτε γιὰ μένα. Μιλήστε μου ὀρισμένα ἀπάνου σὲ γεγονότα. Πέστε μου γιὰ τὸ δεῖνα καὶ γιὰ τὸν τᾶδε καυγά, γιὰ τὸν ἄλφα καὶ γιὰ τὸ βήτα καυγατζή, νὰ σὰς πῶ τὴν γνώμη μου. Μερικὲς φιλονεικίες μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν τὸν τόπο τους, μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ ἄερα, μπορεῖ νὰ βλάπτουνε. Μὰ ἔτσι γενικὰ νὰ θέσετε ἀρχὴ πῶς δὲ φελανε οἱ ἀμάχες, ἔχετε ἀδικιο. Ὅ,τι λέτε καυγά, καὶ διαμάχη, ἔ,τι ἀντιπαθεῖτε καὶ τρέμετε, ἐγὼ τὸ λέω θεωρία, ζήτησι, συζήτησι, ἔρευνα, κίνησι, τόνωσι, πόλεμο, καὶ τὸ εὐχομαι, καὶ τὸ θέλω καὶ τὸ θεωρῶ εὐεργετικό. Εἶναι καυγάδες δημοιοργικοί, πού εἶναι καὶ αὐτοὶ σὰν ἔργα. Καμιά ἐπιστήμη καὶ καμιά τέχνη, καμιά ἰδέα καὶ καμιά ἐπανάστασι δὲν πρόκοψε, χωρὶς τὴν κριτικὴ σκέψη καὶ τὸ γκρίνιασμα, παράλληλα μὲ τὴν δράσι. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού εἶναι παθητικὰ ζευγαρωμένοι καὶ περπατᾶνε σὰ νὰ σκιάζονται μὴπως σπάσουν ταυγά, προτιμῶ τοὺς ἀνθρώπους πού δοκιμάζουσι ἀναμεταξύ τους τὴ δύναμη τῆς γροθιάς τους. Μὰ καὶ ἡ γροθιά ἔχει τὴν τέχνη τῆς, τοὺς νόμους τῆς, καὶ τὴ γνώση τῆς. Ὁ κοινὸς ἐχθρός; Ἡ καθαρευουσιὰ, βέβαια. Μὰ στὸ βάθος εἶναι ἡ πλάνη καὶ ἡ ἀμάθεια, καὶ ἡ πρόληψη, εἴτε στὸ μέρος βρίσκεται τοῦ καθαρευουσιάνου, εἴτε στὸ μέρος τοῦ δημοτικιστῆ.

Τὸ θετικὸ σημεῖο πού θὰ μᾶς ἐνώσῃ;

Ἦάντα, ἡ δημοτικὴ γλώσσα, θετικὰ γραφόμενῃ, στὰ ἔργα τῆς φαντασίας, στὰ ἔργα τὰ ἐπιστημονικά, στὰ ἔργα τὰ δημοσιογραφικά, στὰ ἔργα τὰ συζητητικά· σὲ κάθε δημιουργία, καὶ σὲ κάθε φιλονεικία. Γνώρισιμ' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τοῦ προσοδειτικοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ εἶναι δημοτικιστὴς. Μὰ ὁ δημοτικιστὴς δὲν ἐξετάζω ἂν εἶναι σοσιαλιστὴς ἢ φιλελεύθερος, ἀναρχικὸς ἢ ἀπολυταρχικὸς, κρησκὸς ἢ ἀθεός, ρομαντικὸς ἢ κλασικιστὴς, θετικὸφρονος ἢ ἰδανιστὴς, παλαικὸς ἢ καινοτόμος. Μπορεῖ ἀδιάφορα νὰ εἶναι, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτὰ, μπορεῖ νὰ εἶναι λίγο ἀπ' ὅλα. Μέσα στὴν τέρστια

κίνηση τῶν ἰδεῶν σέρνω κ' ἐγὼ τίς ἀγάπες μου καὶ τίς θρησκείες μου, καὶ ξέρω, στὴν περίστασι, νὰ μάχουμαι καὶ νὰ θυσιάζομαι γιὰ ὅ,τι μὲ συγκινεῖ. Μὰ ὅ,τι μ' ἐνθουσιάζει ἐμένα, τὸ δημοτικιστὴ, εἶναι σὰ βλέπω νὰ γράφεται ἢ γλώσσα ὀρθὰ καὶ μὲ τὸ χαρακτηριστὴρα τῆς γιὰ ὅποια πίστι καὶ γιὰ ὅποιαν ἀπιστία, γιὰ κάθε τι, ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μπέρξον, ἴσα μὲ τὸ ψεφῆμι τοῦ δρέμου.

Τελειώνω καθὼς ἀρχισα : Χαιρετῶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά», σφίγγοντας τὸ χέρι τοῦ φίλου διευθυντῆ του, ποῦ εἶναι δημοτικιστὴς ἀπὸ τοῦ ἀψευγάδιαστους τῆς γλώσσας χειριστῆς, καὶ τοῦ εὐχόμεαι νὰ τὰ κατοστήσῃ καὶ νὰ τὰ χιλιάσῃ τὸ φύλλο του καὶ φύλλο μας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

“ΝΟΥΜΑΣ, ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Κυκλοφοροῦν, ἀπὸ τὰ 1903 ποῦ ἀρχισε νὰ δημοσιεύεται, πολλὲς καὶ ἀντίθετες γνώμες γιὰ τὸ «Νουμά» καὶ ἀνάμεσα στοὺς καθαρευουσιάνους καὶ ἀνάμεσα στοὺς δημοτικιστῆς. Πολλοί, χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ποτὲ ἰδεῖ στὰ μάτια τους, τὸν καταδικάζουν πολὺ ἄγρια νὰ καεῖ ἀπὸ τὸ φωτισμένον ὄχλο στὴν πλατεία τοῦ Συντάγματος μαζὺ μὲ τὸν Ταγκόπουλο, τὸ διευθυντῆ του. Ἄλλοι τὸν εἰρωνεύονται μὲ «ἀτικὸν ἄλας» τάχα, ὀνομάζοντάς τον ὄργανο τῶν «καλλιάρῶν» ποῦ ἔχουν τίς κοσιίδες. Τρίτοι λὲν γιὰ τὸ φύλλο αὐτό. «Μὰς ἀρέσει ἡ δημοτικὴ, μὰ ὄχι ὁ «Νουμάς». Τέταρτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά» γιατί εἶναι τὸ μόνο φύλλο ὅπου μποροῦν νὰ γράψουν ἐλεύθερα τῆς γλώσσας ποῦ τὸ γούστο τους θέλει καὶ τίς ἰδέες ποῦ ἢ ἰδισυγκρασία τους ὑπαγορεύει. Καὶ πέμπτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά», γιατί τοὺς χρησιμεύει γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς ἄλλους δημοτικιστῆς.

Καὶ διάφορες παραλλαγῆς στίς γνώμες τούτες μπορεῖ κανένας νὰ ἀνακαλύψῃ.

Παίρνοντας σὺν κέντρο τὸ «Νουμά», ἀφοῦ εἶναι σήμερα νὰ γιορτάσουμε τῆς δεκαετηρίδας του, μπορεῖ κανεὶς νὰ χωρίσῃ τοὺς κατόχους τῶν γνωμῶν αὐτῶν σὲ δύο στρατόπεδα, σ' ἀνθρώπους ποῦ διαδίδουν τὸ «Νουμά», καὶ σ' ἀνθρώπους ποῦ δὲν τὸν διαδίδουν.

Ἐκεῖνοι ποῦ δὲν τὸν διαδίδουν εἶναι συνήθως βέβαια καθαρευουσιάνοι. Μπορεῖ ὡς τόσο νὰ τύχει νὰ εἶναι καὶ κανένας τους δημοτικιστῆς. ποῦ εἴτε δὲ συνηθίζῃ ἢ δὲν ἔχει καιρὸ νὰ διαδίδῃ ἐφημερίδες, εἴτε δὲν καταγίνεται πολὺ πολὺ μὲ τὴν πνευ-

ματικὴ κίνηση τοῦ ἔθνους, εἴτε δὲν τοῦ ἀρέσει ὁ «Νουμάς» σὺν ἐφημερίδα.

Ἐκεῖνοι ποῦ τὸν διαδίδουν εἶναι ὅλοι δημοτικιστῆς, ὅσο καὶ νὰ μὴ συμφωνοῦν πάντα σὲ κάτι γραμματικῆς λεπτομέρειες. Ἀπ' αὐτοὺς μερικοὶ τὸν διαδίδουν γιὰ νὰ ἀντικρύσουν τυπωμένο τὸ ἄρθρο τους, τῆς μελέτης τους, τὸ ποίημά τους ἢ τὸ διήγημά τους, ἢ καὶ καμὴν ἀπάντησι σὲ κανένα προηγούμενο ἄρθρο τους, ἄλλοι γιὰ νὰ ἴδουν καμὰ κρίσι γιὰ τὸ δῶμα τους ἢ τὴν κωμῶδιάν τους ἢ ὅ,τι ἄλλο ἔργο τους, τρίτοι γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τῆς φιλολογικῆς καὶ γενικότερα τῆς πνευματικῆς κίνησης (ὅσο λιγοστὴ καὶ φτωχὴ καὶ ἂν θελήσῃ κανένας νὰ τῆς χαρακτηρίσῃ), ἄλλοι πάλι γιὰ νὰ κρατήσουν εἰδικῶς μὴν ἐπαφῆ μὲ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο ποῦ λέγεται δημοτικισμός.

Γι' αὐτοὺς ὅλους ὁ «Νουμάς» εἶναι μιὰ ἀνάγκη. Τὸν περιμένουν καθὲς Κυριακὴ ὅπως ἴσως περιμένουν καὶ τὴν Κυριακὴ τὴν ἴδια. Μπορεῖ μερικοὶ νὰ τὸν ἤθελαν καλλίτερο, ὁ καθένας κατὰ τὴν αἰσθητικὴν του ἢ τίς διανοητικῆς του ἀνάγκες, μὰ καὶ ἔτσι ὅπως εἶναι, ὄχι μόνον τὸν δέχονται παρὰ καὶ τὸν χρειάζονται. Καὶ ἀπόδειξι πὼς τὸν διαδίδουν.

Ὅσο καὶ νὰ μὴν εἶναι τέλειο, ὅμως εἶναι τὸ μόνο δημοτικιστικὸ φύλλο ποῦ βάσταζε τόσα χρόνια, τὸ μόνο ποῦ χρησιμεύει γιὰ στάδιο ὅπου καθένάς, ποῦ εἴταν ὡς τώρα κατηγούμενος καὶ γίνηκε νεοφώτιστος δημοτικιστῆς, πιάνει καὶ γράφει καὶ δοκιμάζει τῆς δυνάμει του, ὁ μόνος στυλοβάτης καθένας δημοτικιστικῆς ἀξίας, ὁ μόνος κρῖκος ποῦ βασταεῖ τὴν ἐπικοινωνία καὶ τὴν συνάφεια μεταξὺ τοῦ δημοτικιστῆς, δηλαδὴ σ' ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων ὅσοι ἔχουν κάτι τι κοινὸ ἀναμεταξὺ τους, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν βρισκονται, σ' ὅποιον ἐλληνικὸ ἢ ξένο τόπο καὶ ἂν κατοικοῦν. Εἶναι τὸ φύλλο ὅπου μέσο του γνωρίστηκαν οἱ δημοτικιστῆς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀναδείχθηκαν μεταξὺ τους μερικοὶ ἀξιοὶ νέοι. Εἶναι τὸ φύλλο τὸ ἔτοιμο νὰ δεχταῖ καὶ ἄλλους νεοφώτιστους καὶ νὰ ἀναδείξῃ τοὺς καλλίτερους.

Καὶ οἱ νέοι αὗτοι δὲν εἶναι μόνον δημιουργοὶ λογοτεχνίας παρὰ καὶ μοχλοὶ καθὲς ἄλλης πνευματικῆς στῆς ἔθνος κίνησης. Ὁ δημοτικισμὸς δὲν εἶναι μόνον διαφορετικὴ γλωσσικὴ ἀντίληψι οὔτε κἂν μόνον ἁλλοιώτικη καλλιτεχνικὴ αἰσθητικὴ, εἶναι καὶ φαινόμενο κάποιου γενικότερου διανοητικοῦ ἀνθίσματος.

Τὸ ἀνθίσμα τούτο, νεωτερικὸ καθὼς ἀναγκαστικὰ φανερόνεται, ἐπόμενο εἶναι νὰ τὸ βάζει μὲ τὴν προτερηνὴ καὶ τὴν ὡς τώρα ἀκόμη κυριαρχούσα διανοητικὴν κατάστασι, καὶ νὰ πιάνεται μαζὺ τῆς

στά γερά. Ἡ ἐποχή μας, ἐμᾶς πού ζοῦμε τώρα καί ἀκόμα κάμποσα χρόνια, εἶναι ἐποχή πολεμική, καί πολεμική δὲ γίνεται μόνο μὲ λογοτεχνικά ἔργα, γίνεται μὲ μελέτες, βιβλία, ἐφ' μερίδες, ὀμιλίες, προπαγάντες πολιτικοκοινωνικές.

Ὅσοι λοιπὸν γυρεύουν κάποια μεταρρύθμιση τοῦ «Νουμά» τὴ γυρεύουν γιὰ νὰ γίνει τὸ φύλλο, ἂν ὄχι τὸ ὄργανό πού ἀποτελεσματικά ἢ μεταχειριστοῦν ἐκεῖνοι πού χρειάζονται μέσα γιὰ νὰ νικήσουν τὴ σημερινὴ διανοητικότητα (ἴσως ἢ γλώσσα ἢ δημοτικὴ νὰ τὸν ἐμποδίζει νὰ γίνει τέτοιο ὄργανο, κατάλληλο γιὰ νὰ ἐπηρεάζει τοὺς μὴ δημοτικιστές), ἀλλὰ τοῦλάχιστο ἢ ἐφημερίδα πού ἢ εὐχαριστεῖ ὅλους τοὺς δημοτικιστὲς ἀναγνώστες τῆς καί πού ἢ τοὺς τὸνώνει γιὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν ἀγώνα τους, καί νὰ πλαταίνουν τὸν κύκλο τους.

Μὰ μόνο τὸ γεγονός πὸς γυρεύουν τὴ μεταρρύθμιση τοῦ «Νουμά», σημαίνει καθαρὰ πὸς ἔχει τὴ θέση του πιά καί τὴν ἀξία του, πὸς εἶναι κάτι.

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ παραβλέψει οὔτε τοὺς τόσους συνδρομητὲς καί ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά», οὔτε τὴν τριτοκτικὴ ἐργασία πού ὡς τώρα ἀνάμεσα σὲ τοὺς ἔκαμε. Μὰ ἴσια ἴσια γιὰ τοὺς ἀναγνώστες αὐτοὺς μπορεῖ κανένας ν' ἀπαιτήσει πλουσιότερη τροφή καί ἀκόμη πὸς τριτοκτικὴ, γιατί τέτοιος εἶναι καί ἢ μείνει ὁ χαρακτήρας καί ὁ σκοπὸς τοῦ «Νουμά», **τονωτικὸς** γιὰ τοὺς δημοτικιστικοὺς κύκλους.

Στὸν ἄνθρωπο πού, ἀφίνοντας κατὰ μέρος κάθε ἄλλη δουλειά, ξεχνώντας κάθε παλιὸ δεσμὸ καί σχέση μὲ τὴν κυριαρχούσα κατάσταση, καί ἀψήφώντας κάθε κατάκρισι καί καταφρόνια τῆς τριτοκτικῆς, καταπιάντηκε νὰ διευθίνει τὸ «Νουμά» καί κατάφερε νὰ τὸν βαστάξει δέκα χρόνια τώρα, ἐμεῖς ὅλοι οἱ δημοτικιστὲς χρωστοῦμε κάποια εὐγνωμοσύνη.

Κι αὐτὴ τὴν εὐγνωμοσύνη, ἀπὸ μέρος μου, τὴν ἐκφράζω δημόσια μὲ τὰ λίγα τοῦτα λόγια.

ΙΔΑΣ

Η ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ,"

Ἀγαπητέ μου Νουμά,

Τὰ δέκα σου χρόνια βλέπω καί τὰ γιορτάζεις μὲ τρόπο ἀληθινὰ πραχτικό. Ὅμως πρέπει νὰ σοῦ τὰ γιορτάσουμε κ' ἐμεῖς πού τὰ φέρνουμε στὸ φῶς μὲ τὴ βοήθεια σου τὴν παλικαρία.

Νὰ ζήσης τὸ λοιπὸν ἄλλα δέκα χρόνια, λεβέν-

τη μου. Νὰ ζήσης, γιὰ νὰ ἴδῃς ὄχι μονάχα τὸ Λαγοπάτη σου ξεχασμένο, μὰ καί τὸ Βενιζέλο μετανοιωμένο, τί λέω; λυωμένο στὴ στενοχώρια, πού ἢ ξανανοίξῃ τὰ μάτια του καί ἢ βλέπῃ τὸ τί ἔκαμε ἀπὸ φόβο ἀπλό, ἀπὸ ἀπλή ἀγνωρισιὰ τῆς ἐποχῆς πού τὸν εὐνοῦσε καί τὸν ἔβαλε νὰ μᾶς κυβερνήσῃ. Ἀργὰ βέβαια πιά γιὰ λόγου του, ὅμως τί σωτήριο μᾶθημά γιὰ τοὺς κατοπινοὺς του.

Ἐπειδὴ, κοίταξε τί ἢ πῆ νὰ τὰ βάλῃς μὲ μιὰν Ἰδέα. Χαίρεις ἐνάντια τῆς Ἰδέας, φωνάζουν αὐτὴ καί ξαπλώνεται, καί σοῦ τὰ κάνει θάλασσα τὰ θεμέλια. Βρίσκεις πὸς πρέπει νὰ ξαναχτίσης, καί νὰ ξαναπεριμένῃς τὴν ἀναγέννησι πού ἀγγελες μὲ τοὺς ζουρνάδες τοὺς Μιατριώτικους. Περνάει ἔτσι ἢ ἐποχὴ σου, περνάει καί σβένεται τὸ στερέωμα σου. Ἐκάμε δοκιμὴ πού ἀπέτυχε. Ἄλλος θάρθη νὰ ἀπιτελειώσῃ τὸ ἔργο κατὰ τὴ συνείδησι τὴν ἔθνικη, κατὰ τὸ στάθμισμα τῆς ἀκράδαντης τῆς ἀλήθειας.

Τῆς ἀλήθειας αὐτῆς ἐσὺ εἶσαι ὁ παντοτεινὸς ὁ Ἔργατης. Ὅλο καί σκάβεις, ὅλο καί ὑποσκάβεις. Λογαριασμὸ μαζὶ σοῦ δὲ βρίσκουνε, μήτε ἢ βροῦνε. Ὅ,τι φωνάζουν αὐτοί, ἐσὺ τοὺς τὸ βγάξεις ἀέρα. Ὅ,τι μαζώξουν, τοὺς τὸ σκορπίζεις. Σισύφειο τὸ ἔργο τους, καί τὸ ξέρεις αὐτὸ ἐσὺ. Κ' ἐπειδὴ τὸ ξέρεις, πηγαίνεις τὸ δρόμο σου ἡσυχα, ὑπομονητικά, μὰ καί γενναῖα καί παλικαρία.

Καιρὸς μας νὰ σοῦ τὴν ἀναγνωρίσουμε αὐτὴ σου τὴν ἀρετὴ. Καιρὸς μας νὰ σοῦ σφίξουμε τὸ χέρι γιὰ τὴν παλικαρία σου, τὴν ἀφοδὴ καί τὴν ἀκούραστη.

Πάντα δικός σου,

Hessle, 18-11-11

ΑΡΙΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

"Ο ΝΟΥΜΑΣ,"

Μέσα στὴν πνευματικὴ τὴ νέκρα τοῦ τόπου, ἀνάμεσα σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, πού ψευτοζοῦνε τὴν πὸς πρόστυχη ἀδιάφορη ζωὴ, τὴν πὸς ζωὸδικὴ τὴ ζωὴ, χωρὶς γιὰ τίποτε νὰ τοὺς νοιάζει, πού δὲ βλέπουν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὰ μικροσυζέροντά τους, πού δὲν ἀπλώνουν τὴν ψυχὴ τους ἴσαμε τὸ παρελθὸ καί πού δὲ δίνονται ν' ἀγκαλιάσουνε τὸ μέλλο, ἀνάμεσα σ' ὅλο αὐτὸ τὸ τίποτα, ξεπετάχτηκε, δῶ καί τόσα χρόνια, γεμάτο ἀπὸ μιὰ ξαναγεννήτρα πνοή, ὅλο ζωὴ κι ὅλο φῶς, τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη. Ἀπὸ τότε ἢ ἀναζωογονημένη πνευματικὴ τοῦ τόπου ἢ κίνηση πλέκεται γύρω στὴν γλωσσικὴ τὴν Ἰδέα. Τὰ πὸς ἀκριδιά, τὰ μονάκριβα τοῦ ἔθνους τ' ἀνθία στὸν ἡσυχίο τῆς βλαστήσανε. Κι πάντα στὸν ἡσυχίο τῆς ἢ βλασταίνονε. Κάθε ἔργο, κάθε ἰδέα πού τῆς ἀντιμάχεται, πρόσκαιρο

θάναι, μάταιο, τιποτένιο, γιατί ὁ παλμὸς τῆς ζωῆς θὰ τοῦ λείπη.

«Ὁ Νουμᾶς» πού σήμερα, μέσα στή γενική μας χαρά, μπαίνει στὰ Δέκα του τὰ Χρόνια, μπορεί νὰ τὸ κανιέται πὼς τὸ ἔργο του εἶναι ἡ πνευματικὴ κληρονομιά τῆς σημερινῆς γενιάς, γιὰ τίς κατοπινές. Μακριὰ ἀπὸ κάθε συγκαταβατικὴ πολιτικὴ, ἀπὸ κάθε συβιδασμό, κι ἀπὸ κάθε διαλλαχικότητα, (ἀφήνοντάς τ' αὐτὰ στοὺς μικρόπρεπους ἀνθρωπάκους, πού ἡ ψυχικὴ τους ἀδυναμία τοὺς ἐμποδίζει νὰ φροσηθοῦν ὀλίγετα σὲ μιὰ Ἰδέα, νὰ τὰ δώσουν δλα γιὰ δλα χάρη μιᾶς Ἰδέας, νὰ πλάσουν μ' ἄλλους λόγους μιὰ Ἰδέα) «Ὁ Νουμᾶς» ἐργάστηκε αὐτὸς μονάχος σὲ μιὰ κίνηση ἐκπολιτιστικὴ καὶ καθάρια *Ρωμαίωνη*.

Ἡ δύναμη μιᾶς Ἰδέας δὲ μετριέται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς. Πλανιοῦνται κείνοι πού θαρροῦνε, πὼς κατεβάζοντάς τη στὸ ἐπίπεδο τοῦ δχλου θὰ τὴν τονώσουν. Ἄν τὸ Ἔθνος δὲ μπόρεσε νὰ νοιώσῃ ἀκόμα τὴν ἀλήθεια τῆς γλωσσικῆς Ἰδέας, τόσο τὸ χερότερο γιὰ ἓνα τέτοιο φόβιο Ἔθνος. Ἄν «Ὁ Νουμᾶς» δὲ διαβάξεται σήμερα ἀπ' ὄλους τοὺς Ρωμαίους, τόσο τὸ χερότερο γιὰ τοὺς Ρωμαίους. Τὸ μεγαλεῖο μιᾶς Ἰδέας μετριέται ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ὁ παλμὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ δύναμή τῆς. Οἱ λίγοι πού θὰ μπορέσουν νὰ τὸν ξεχωρίσουν, ποτὲ δὲ θὰ θελήσουν νὰ τῆς προσφέρουν τάχα ἐκδούλεψες. Δὲ θὰ θελήσουν νὰ τὴν ἀπλώσουν προδίνοντάς τη. Δὲ θὰ μεταχειριστοῦν ποτὲ πολιτικὴ. Δὲ θὰ πωλήσουν ποτὲ οὔτ' ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν Ἰδέα, οὔτ' ἓνα μέρος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Ἐκλεχτοί. Ὁ κόσμος, ἔθελῃ, ἄς ἐρθῇ πρὸς αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ θὰ πωλήσουν τὴν ψυχὴ τους γιὰ τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

«Ὁ Νουμᾶς», τὰ Δέκα Χρόνια τῆς ζωῆς του, σίγουρος πὼς πορεύεται τὸ δρόμο τῆς Ἀλήθειας, ἔρριξε πάντα τὸ ἀνάθεμα στοὺς ἀνίκανους ἰδεοφόρους. Μὲ τὴν αὐτοπεποίθησή πού ἀντλοῦσε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἰδέας, κ' ἔχοντας στὸ πλευρὸ του τίς κορυφές τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, τὸν Ψυχάρη, τὸν Παλαμᾶ, τὸν Πάλλη, τὸν Ἑριταλιώτη, τὸν Πέτρο τὸ Βλαστό, δὲ λιποφύχισε στὸ μεγάλο τὸ ἔργο πού πῆρε ἀπάνω του. Καὶ γι' αὐτὸ μπορούμε νὰ ποῦμε σήμερα μονάχα αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει ὀλάκαιρη τὴν πνευματικὴν ζωὴ τῆς Ρωμοσίνης.

Μακριὰ ἀπὸ κάθε μικροφιλομυμία, μακριὰ ἀπὸ κάθε προσωπικὸ πάθος — ὄλοι Ἔσεις οἱ Ἐργάτες μιᾶς Ἰδέας, ὅσοι μπορείτε νὰ βαστάξετε τὸ βάρος τῆς δίχως νὰ λυγίσετε, ὄλους μιὰ ψυχὴ σὰς ἀδερφῶναι. Τὸ ξέρετε πὼς Ἔσεις σήμερα εἴσατε ἡ δύναμη τοῦ Ἔθνους σας, Ὅσο κι ἂν οἱ τιποτένιοι καμαρώνουνε γιὰ μιὰ νίκη πού εἶναι ἡ καταδίκη τους, ὄλοι ἐμεῖς ἐνωμένοι μέσα στὶς στήλες τοῦ «Νουμᾶ», πού εἶναι τιμὴ μας ἡ φιλοξενία του, ἄς ἐπικοινωνοῦμε σὲ μιὰ πνευματικὴ ἀτμοσφαῖρα. Ἡ σκέψη μας εἶναι τοῦ Ἔθνους ἡ ὑγεία ἡ σκέψη. Καλότυχος ὁ «Νουμᾶς» πού τὸ ὅλαχ νὰ δέχεται, νὰ σ' ἓνα βάζο, δλα τῆς σημερινῆς Ρωμοσίνης τ' ἄνθια.

ΓΙΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Ἰδιοκτήτης: Δ. Π. ΓΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τριμηνες συντρομές (δρ. τὴν τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητῆς ἂ δὲν προπλερώσει τὴν συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. — Τὰ περσομένα φύλλα πού λιοῦνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὄλα τὰ κίσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὄλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΓΙΑΤΙ Ο ΝΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΝΟΥΜΑΣ

Εἶναι κάτι ἀστέρια στὸν οὐρανὸ πού τὸ φῶς τους, λέν οἱ ἀστρονόμοι, ἀκόμα δὲν ἔφτασε ἴσα μὲ τὴ γῆς Τί ἔχει νὰ κάμῃ, ἀφοῦ τὸ φῶς ὑπάρχει; Ἔτσι καὶ σὰ δὲν τὴ βλέπουμε, σ' ἀλόμικρα τυφρανοῦ, φεγγοβολᾶ ἡ ἀλήθεια. Θὰ φαίση κι αὐτὴ μιὰ μέρα τὴν Ἑλλάδα. ΨΥΧΑΡΗΣ

Τότε πρωτοδιάβασα συστηματικὰ Ψυχάρη. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1902, στ' Ἀμπελάκι τῆς Σαλαμίνας. Δούλενα τότε στὴν «Ἐστία» κ' εἶχα πάρει ἀπὸ τὸ γραφεῖο τὰ δυὸ καινούρια βιβλία τοῦ Ψυχάρη, «Γιὰ τὸ «Ρωμαϊκὸ θέατρο» καὶ «Ρόδα καὶ Μῆλα» (τόμ. Α'), πού κοιτόντουσαν κατασκονισμένα σ' ἓνα τραπέζι μ' ἄκοπα τὰ φύλλα, καὶ τὰ μελετοῦσα στὸ ἦσυχο τᾶκρογιάλι μου. Τὸν Ψυχάρη τὸν γνῶριζα ἴσαμε τότε μόνο ἀπὸ τὸ «Ταξίδι μου» πού τὸ εἶχα διαβάσει ἔμα πρωτογενῆ καὶ τὸν ἐχτιμοῦσα γιὰ καλὸ συγγραφέα. Στὰ γλωσσικὰ εἶμουνε καὶ γὼ βέρος Ἀθηναῖος δημοσιεγράφος, δηλ. εἶχα τὴ γνώμη μου, τὴ γνώμη τῆς ἀδιαδοχίας καὶ τῆς ἐπιπολαιότητας, καὶ πιστεῦα πὼς ἡ γνώμη μου εἶτανε καὶ ἡ μόνη σωστὴ γνώμη. Δεύτερος μυχτὸς λοιπὸν καὶ γὼ, ἀφοῦ δὲν τῶχα μελετήσει τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κι ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ χιο μιὰ γνώμη. Μελετώντας τὸν Ψυχάρη ἀρχίθησα σιγὰ σιγὰ νὰ βγάζω ἀπὸ τὰ μάτια

μου τις δημοσιογραφικές τσίμπλες και να βλέπω πιο ξάστερα. Ο Ψυχάρης λοιπό με παρακίνησε (χωρίς να γνωρίζομαστε καθόλου και χωρίς να έχουμε αλλάξει ούτε ένα γράμμα) να βγάλω το «Νουμά».

Κάπιο φιλικό μου πρόσωπο, που ζούσε τότε στο Παρίσι, θα θυμάται ίσως πώς του τ'γραφα κείνη την εποχή από το ξοχικό μου πώς λογάριάζα να βγάλω μια φημερίδα βδομαδιαίτη, είδος πολιτική και φιλολογική επιθεώρηση, που να δουλέψει με πιο πλατύ και με πιο φιλελεύτερο πρόγραμμα από τα συνειθισμένα αθηναϊκά περιοδικά, και πώς το φύλλο αυτό λογαριάζω να ν' βαφτίσω «Χαραυγή». Σάν τάποφάσισα οριστικά να ν' το βγάλω, το βάφτισα «Νουμά», τούδωσα δηλ. το ψευτόνομά μου που το μεταχειριζόμουν αρεκτά χρόνια στην «Εστία» και εΐτανε, να πούμε, γνωστή φέριμα στην αγορά. Συλλογιζόμουν τότε σά δημοσιογράφος άκόμα. Σήμερα βλέπω πόσο άσχημα έκαμα να διαλέξω για το φύλλο τουτο τέτιο τίτλο που δέ λέει και δέ σημαίνει τίποτα.

Γράφτηκε και ξαναγράφτηκε πώς ο Ψυχάρης κι ο κ. Πάλλης με συμβούλεψανε και με παρακινήσανε να βγάλω το «Νουμά». Όχι. Με τον Ψυχάρη είχαμε τη γνωριμιά που έγραφα παραπάνου. Αίγες μέρες άφου βγήκε το πρώτο φύλλο τούτ'γραφα. Του άνάφερα τά πικρά λόγια που γράφει στις πρώτες πρώτες σελίδες του Α' τόμου «Ρόδα και Μηλα» για τούς Αθηναίους φημεριδογράφους που ύστερ' από τά Βαγγελικά του κηρύξανε άγρο μ'πουκοτάζι και δέν του τυπώνανε ούτε μιá άράδι. Του άνάφερα τά λόγια του «Τ' όνομά μου, και μόνο άφτό, να μην τó βάλη φημερίδα, άναγνώστης να μην τó δή! Ός τόσο μή νομίζετε πώς δέν τó βάζουνε και δόλου. Άλλο τίποτα. Τó βάζουνε κάθε τόσο, σάν είναι να με χτυπήσουνε, να με βρίσουνε, να με πούνε μπερμπάντη κι άλλες τέτοιες νοστιμάδες. Τis λένε μάλιστα τόσο πιο έφκολα που τó ξέρουνε πώς δέν μπορώ νάπικριθώ, άφου ως κ' οί φίλοι μου δέν τολμούνε να δημοσιέψουνε άρθρο δικό μου». Του άνάφερα τά λόγια του και του δήλωσα πώς άρχίνοσα να βγάλω ένα βδομαδιαίτικο φύλλο και θάν τó θεωρήσω τιμή μου να τόν έχω ταχτικό συνεργάτη μου. Όπως τó γράφει κι εΐδιος (*), δέν να πρόσεξε, δέν τά

πίστεψε τά λόγια μου. Μου άπάντησε μ' ένα γράμμα ευγενικό και μούλεγε πώς μου στέλνει και τή «συντρομούλα» του, δέκα φράγκα χρυσά. Όστερις από δυό τρεις μήνες μου ξανάγραψε και μούπε να γράψω συντρομητή και τόν κ. Πάλλη που είναι «καλός άθρωπος». Άρθρο του πρωτοδημοσιέψε ύστερ' από έννια μήνες, στόν άριθ. 58 (31 Αύγ. 1903), σελ. 1, «Ίδέες και πρόσωπα».

Με τόν κ. Πάλλη γνωρίστηκα τόν Άπρίλη του 1903, δηλ. τότε μου πρωτόγραψε. Δημοσιέσα μιá σειρά πολιτικά άρθρα στο «Νουμά», με τó γενικό τίτλο «Η σανιδοκρατουμένη Έλλάς», τó φύλλο δέν πουλιότανε, συνδρομητές λιγοστοί, τά δικά μου τά λεφτά σωνόντουσαν και τούτ'γραφα να με συντρέξει για να μπορέσω να ξακολουθήσω τó φύλλο. Μου άπάντησε πώς «άν και δέ συμφωνούμε στις γλωσσικές ιδέες (έγραφα άκόμα γλώσσα δημοσιογράφου, μιστή κι άχρωμάτιστη) βλέπει πώς είμαι άθρωπος με χαρακτήρα» κτλ. και μούταξε να πλερώνει συντρομητή πέντε λίρες τó μήνα, τά έξοδα δηλ. ένός φύλλου κάθε μήνα, που ξακολουθεί να τήν πλερώνει ίσαμε σήμερα.

Τό καλοκαίρι που ταξιδεύαμε μαζί, ένα δειλινό

παινο για τά καλά του αϊτήματα. Μά μεγάλες ελπίδες δέν είχα. Μου έτυχε πολλές φορές να μ'δ γράφουνε γράμμα-α φλογισμένα για τή δημοτική, να μ'δ γράφουνε σέ στιγμή που άρχιζε να βλέπη τó φως κανένα καινούργιο περιοδικό έτυχε μάλιστα να μου τά γράφουνε προτού βγῆ στο θημέσιο — και να μη βγῆ ποτέ του. Τό Γενάρη 1903, έλεγα κιόλας πώς άδύνατο ύστερ' από τά φοιτητικά, τήν τρομάρα και τή σάχλα τή γενική, άδύνατο να φαῖν άθρωπος, που μόνος του, χωρίς βοήθεια και χωρίς βοηθούς, να πολεμήτῃ με τά σωστά του για τή γλώσσα.

«Περνῆ καιρίς. Ένα πρωτ, να σου που μου έρχονται με τó ταχυδρομείο παράνονα του Ταγκόπουλου, και τί παράνομα; πικρά, που δέν του στέλνω, λέει, τίποτα να τó δημοσιέψῃ. Παραπονόνα και στίγ Πάλλη, για να με παρακινήτῃ ο Πάλλης και να στεί ω. Σουάστηκα. Που να τó προσμενω τέτοιο πράμα; Λοιπόν είταίς αλήθεια; Δέ χωράτεβς ο φίλος; Ήθελε δημοτική; Δέ φοβότανε τόν άγώνα; Νά δῆτε τόντς τί περίεργο που είναι. Πολλές φορές τó συλλογίστηκα. Όταν είναι ώριμη μιá ιδέα, ο άθρωπος πάντα βρίσκειται. Άδιάφορο άπό που ξετριπώνεται, σέ τί ζουλειά καταγινότανε πρώτα; μήτε ο ίδιος κάποτες τó ξέρει γιατί έκανε πριν άλλη δουλειά και πιάνει τώρα μιάν άλλη, καλύτελα διαφορετική. Ο Ταγκόπουλος είναι γιατρός. Θαρρώ πώς προτού βγάλῃ τó Νουμά, δημοσιογραφούσε στην καθαρεύουσα. Θαρρώ μάλιστα πώς θάξησε χρόνια και χρόνια ο Ταγκόπουλος, δίχως να βάλῃ δημοτική με τó νεύ του. Και να σου μιá μέρα που τόν άδρόχηνε τó θαμνίνο, τόν άράταξαι, κι έφτός που ο θρόμος του πήγαινε αλάργα στην άρχή από τó δικό μας, γυρίζαι με τó μέρος μας, τήν ώρα ίσια ίσια όπου τόν είχαμε ανάγκη, και γίνεται σήμερα άχώριστος από τήν Ίδέα».

(*) Κοίταξε «Ρόδα και Μηλα» τόμ. Α' σελ. 21—22. «Έλαβα στά καλά καθούμενα, τó Γενάρη 1903, ένα γράμμα του Ταγκόπουλου με δυό τρεις Νουμάδες φρέσκους φρέσκους. Τό γράμμα τ'ου γεμάτο φλόγα, γεμάτο άφροσύνη στην Ίδέα. Νά σάς πῶ τήν άμαρτία μου, πολύ δέν πρόσεξα. Δηλαδή, τού άπέντησα, καθώς ταίραξαι, καθώς είναι και χρέος μου να τού έδωσω λίγο θάρρος, να ν' τού βάλω κ' έναν έ-

πού πηγαίναμε περίπατο με τάμαξι από την Τριπολιτσά στην Τεγέα, μου είπε έτσι, ξαφνικά·

— Παραπονέθηκες, μαθαίνω, σε πολλούς πώς σε πήρα στο λαιμό μου.

Χαμογέλασα·

— Δέ με παρακίνησες λόγου σου να βγάλω το «Νουμά» ούτε με ανάγκασες να τον ξακολουθήσω, για να έχω λόγο να παραπονεθώ εναντίο σου. Στα ύστερα, γιατί να παραπονεθώ; Περηφανεύομαι πούβγαλα το «Νουμά» και περηφανεύομαι πού μπόρεσα και τον κράτησα ίσαμε σήμερα. Αντί λοιπόν παράπονα, τὸ ἐναντίο βνωμοσύνη σου χρωστώ πού με την ήθικη και με την ήλική σου συντρομή, μου δυνάμωσες τὸ θάρρος μου για τὸν ἀγώνα.

Χαίρομαι πού μου δίνεται σήμερα ευκαιρία νάν τα ξαναπῶ τὰ ἴδια λόγια πού εἶπα στὸν κ. Πάλλη κείνο τὸ δειλινό. Καί σήμερα, μιὰ τέτλια μέρα, πού εἶναι για μένα ἀληθινὴ Λαμπρή, ρήχνοντας τὴ ματιά μου πίσω, στὰ χρόνια πού περάσανε ἀπὸ τὴ μέρα πούδγαλα τὸ πρῶτο φύλλο τοῦ «Νουμά», δὲ βλέπω τ' ἀκαθερὰ μονοπάτια πού διάδηκα ὅτε τὰ δειανὰ ποτήρια πού μου προσφερθήκανε γιομάτα φαρμάκι, μὰ βλέπω μοναχὰ τὰγαθὰ χέρια πού μ' ἀγγελικὰ χαλοσύνη με στηρίζανε στὸ δρόμο μου—καί τὰ φιλό.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ἀνάμεσα στοὺς παλιούς ἢ γέρους πολεμιστές, ἀληθινούς γερολόκους τοῦ γλωσσικοῦ ἀγώνα, τολμάει νὰ ξεπροβάλει δειλά-δειλά τὴν κεφαλή, ἕνας χτεσινός, τολμάει νὰ βγάλει τὴ φωνή του στὸ πανηγυρικὸ ἐτούτο φύλλο τοῦ «Νουμά» ἕνας πού ἀπὸ λίγες μὲλις μέρες μπορεί νὰ λογαριασθεῖ για συνεργάτης του. Ἐὸ νεοπρόδγαλο κουφόνι βλέπει μπροστά του στήθια στρατηγῶν γιομισμένα πληγές μὰ καί παράσημα για τίς ἀνεχτίμητες ὑπηρεσίες τους, κι ἀκούει σὲ γλώσσα ὀλοζώντανη τὴν ἀλησμόνητο ἐπὶρδὸ τὸ Γερο-Σπαρτιατῶνε:

Ἄμμες πόκ' ἤμες ἄλκιμοι νευνίαι.

Ζαλιζεται βλέποντας τὸ τί ἐγινε τόσον καιρό, πού αὐτὸ εἶταν στὰ σπάργανα, χωρὶς τὴ βοήθεια του, τὰ χάνει ἀπελπισμένο—μὰ στὸ τέλος βρίσκειται καί γι' αὐτὸ μιὰ παρηγοριά, ἢ παρηγοριά πού κρατᾷ τούς νιούς στὴ ζωή, ὅπως ἢ περηφάνεια για τίς περασμένες δόξες τούς γέρους· σκέφτεται πὼς ἐχει τὴ δύναμη νὰ βγεῖ κι αὐτὸ στὸν ἀγώνα, ὅπως οἱ ἄλλοι πού τὸς βλέπει με θαυμασμό, νοιώθει

μέσα του ζωή, νοιώθει τὴν ἐλπίδα τὴν κάπως ὑπεροπτικὴ τῶ νιῶν

ἄμμες δὲ γ' ἐσοόμεθα πολλῶ κάρρονες.

Ἱστορία δὲν ἐχει ὁ νιός· γι' αὐτὸ θὰ παραξενυτεῖ ἴσως ὅποιος πάρει στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ φύλλο τοῦ «Νουμά» πού ἀφιερώνεται στὴν ἐργασία ἐννιά ὀλόκληρων χρονῶν, πού ἀφιερώνεται στὸ παρελθόν, νὰ βρίσκει τὸνομα τοῦ καινούργιου κι ἀπ' τοὺς πὶο νέους συνεργάτες. Τί νὰ πεῖ για τὰ περασμένα ἕνας πού μόνο τὰ θαυμάζει καί δὲν τολμάει νὰ τ' ἀγγίξει με τὰ βέθηλά του χέρια; Τί νὰ ἐγκωμιάσει τὸ ὅτι ἐγινε αὐτὸς πού τὰ κοιτάει με μάτια ὀλοζήλια γιατὶ δὲν ἔβαλε κι αὐτὸς τὸ χεράκι του; Ἄν αἰστανότανε πὼς τὸ παρελθὸν μὰς ἔφτασε στὸ τέρμα τοῦ ἀγώνα—μόνο ἀπογοήτσης· κι ἀπελπισιάς· τόνους θὰ σημείωνε ἢ πέννα του. Μὰ για τὴν τύχη του τὴν καλή—τοῦ μένει ἢ χαρά, πὼς βγαίνει μέσα στὴν πὶο κρίσιμη ἐποχὴ τοῦ ἀγώνα, πὼς μακρὰ εἴμαστε ἀκόμα ἀπ' τὸ τέλος καί πὼς ἢ δύναμή του θὰ εἶναι χρήσιμη για κείνον. Ὅτι ἐγινε ὡς τώρα, οἱ πράξεις τῶν ἡρώων τοῦ ἀγώνα ὡς τὰ σήμερα, εἶναι γι' αὐτὸν ὄχι μόνο ἀντικείμενα θαυμασμοῦ μὰ καί βούκεντρα, εἶναι μυστικὰς ἰστίρες φωνές πού τίς ἀκούει μέσ' στὸν ὕπνο του καί δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ κοιμηθεῖ, τοῦ ὀρθανοίγουν τὰ μάτια για νὰ ἴδει πόσο μεγάλο κομμάτι λείπεται ἀκόμα, για νὰ νοιώσει, πὼς πρέπει, γυμνώνοντας τὰ μπράτσα του, ν' ἀρχίσει κι ὁ ἴδιος τὴ δουλειά. Ἔτσι στίς γραμμὲς αὐτὲς δὲ θὰ ἴδει κανεὶς, ὅπως ἴσως τὸ περίμενε, διήγηση για τὰ περασμένα, διήγηση πού τικριάζει στοὺς παλιούς ἀγωνιστές με τίς ἀπειρες ἀναμνήσεις τους. (Οἱ γραμμὲς αὐτὲς δὲν εἶναι για τούς γέρους, πού δὲν περιμένουν τὰ δικά μας· τὰ ἐγκώμα, μὰ ξέρουν μόνοι τους καλά τὸ Μεγάλο πού πρόσφεραν ὡς τὰ τώρα· εἶναι για τούς νιούς, πού θὰ μπορούσαν, βλέποντας μόνο περασμένες πράξεις νὰ ζυμιοῦνται, νὰ αἰστανθοῦν μέσα τους τὴ ρωμαϊκὴ προγονοπληξία, νὰ ζητήσουν κι αὐτοὶ μεράδι ἀπ' τίς δάφνες πού κοσμοῦν τὰ κεφάλια τῶν πατεράδων τους, νὰ ξεχάσουν πὼς πρέπει κι οἱ ἴδιοι νὰ ἐργαστοῦν για νὰ πλησιάσουν τὸ τέρμα πού ἔβαλαν ἐκεῖνοι, μὰ δὲν ὀφτασαν. Δὲν εἶναι βέβαια αὐτὸ κατηγορία στοὺς τιμημένους μας στρατηγούς· μακρὰ νάφτανε ἢ καλὴ θέληση κι ἢ ἀφιέρωση τῆς δυνάμης τους ὀλόκληρης στὸν ἀγώνα για τὴ νίκη! Κάθε ἀγώνας σοβαρὸς βρίσκει ἀντίδρασες πολλὰς, βρίσκει μπροστά του εἶδωλα πολυκέφαλα πού, σὰν ἀνήκει μόνο στὴ μυθολογία ἕνας Ἡρακλῆς, πολὺ δίσκολα σκοτώνονται. (Οἱ παλιοὶ ἔκαμαν ὅτι μπορούσαν καί κάκι περισσότερο—μὰ ἄφτησαν ἀκόμα πολὺ-πολὺ για μὰς. ἴσως καί μεῖς ἀκόμη ἀφίτσουμε

στούς απογόνους μας ατέλειωτον αγώνα — μα τώρα έχουμε υποχρέωση ν' αρπάξουμε τὰ δπλα, νὰ βγούμε μπροστά και μὲ τὰ νεανικά μας μπράτσα νὰ πιάσουμε τὴν ἴδια στιγμή δλους τοὺς λαίμους τῶν εἰδῶλων, νὰ τοὺς σφίξουμε γερὰ γιὰ νὰ τὰ ἰδοῦμε νὰ πέφτουν μπροστά μας — στὴν αἰώνια λήθη. Ἐνωσή, χρειάζομαστε πρῶτ' ἀπ' ἄλλα γι' αὐτό, ἔνωσή κάτω ἀπὸ φιλελεύτερες ἀρχές, ἔνωσή χωρὶς προσωπικά πάθη, μὲ τὴν Ἰδέα μόνο μπροστά. Ὁρεξή γιὰ τὸν αγώνα, εἶν' τὸ δεύτερο. Ἐχοντας τὰ δυὸ αὐτά, εἶμαστε βέβαιοι πὼς θαῦρομε και τὰ μέσα νὰ τὸν ἐξακολουθήσουμε· εἶμαστε βέβαιοι. πὼς θὰ μπορέσουμε νὰ βγάλουμε τὸ λαὸ μας ἀπ' τὴν πνευματικὴ σκλαδιά, ὅπως οἱ πατέρες μας τοῦ 21 ἀπ' τὴν πολιτικὴ εἶμαστε βέβαιοι πὼς θ' ἀνατελεῖ και στὸν τόπο μας ἡ μέρα, πού ὁ Ἥλιος θὰ ρίχνει τὸ φῶς του σὲ κάθε γωνιὰ Ἑλληνικῆς γῆς· κι ἔτσι ἔχουμε τὴν ἐλπίδα, πὼς, δταν μὲ τὸ καλὸ θὰ γιορτάσει τὰ πενήντα του χρόνια ὁ «Νουμᾶς», ἔμεις ἀπόμαχοι πῶς θὰ ρίχνουμε ματιὰ εὐχαρίστηση στὰ περασμένα χρόνια, θὰ αἰστανόμαστε τὴν ἀνακούφιση πού αἰστανόμαστε σήμερα οἱ πρῶτοι αγωνιστὲς μὲ τὸ «Νουμᾶ», ἀκούοντας πάλι τῶν φιλόδοξων νέων τὸ χαρωπὸ τραγοῦδι, ὅπως οἱ σημερνοὶ γέροι τὸ δικὸ μας,

«Ἐμεῖς ζοῦμε, δικές μιν εἶν' οἱ ὥρες

«Κι ἔχει δίκι' ὁ ΖΩΝΤΑΝΟΣ».

A. ΤΡΑΝΟΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

Ἡ Νέα Ἑλλάδα εἶναι ὁ μόνος τόπος πού οἱ ἀγῶνες γιὰ ὀρισμένες ἀρχές και ἰδέες, κρίνονται σὺν κάτι πρωτόφαντο και παράξενο. Τοῦτο ἔρχεται, γιὰτι κι ὁ πολὺς κόσμος και οἱ λεγόμενες μορφωμένες τάξεις βρίσκονται ἀκόμα σ' ἐποχὴ βαρβαρότητας πού σημάδι τῆς ἀλάθευτο εἶναι ἡ ἔλλειψη πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ζωὴ, κίνηση, ὅπου θλίβεται τὸ πνεῦμα ἐνὸς λαοῦ κάτω ἀπὸ προγονικούς θάμασμούς και πατριωτικὰς μανίες, ὅπου στενεύουν τὰ σίνορα κάθε δράσης μονάχα γιὰ διαφόρους «ἐθνικούς σκοπούς», ὅπου λείπει μιὰ κάποια φυλετικὴ διοργάνωση, ὅχι τεχνικὰ ἐπιβλημένη μὲ «καθήκοντα» και μὲ «θυσίες», μὰ ἐσώτερη και ἀσύνειδη πού ἔρχεται ἀπὸ τὴν πράξη και μόνο, ὅπου βασιλεύει ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀερολογίας, ὅπου διευτύνουν πολιτεία και κοινὴ γνώμη οἱ ἐπιτήδειοι ὕμνολόγοι τῆς κάθε ἀδεξιότητος και στενοκεφαλιάς τοῦ λαοῦ, ἐκεῖ δὲν μπορεῖ ποτὲς νὰ γεννηθῇ και νὰ ὑπάρξῃ πλατύτερη ἀντίληψη γιὰ τὸν ἄθροπο, γιὰ τὴ ζωὴ, γιὰ τὸ πνεύ-

μα, γιὰ ἰδέες και ἀρχές. Μιὰν ἀφιλοσόφητη σκέψη τῆς στιγμῆς πνέει ἀπάνου ἀπ' ἄλλους, κ' ἔτσι ἡ μακρόχρονη συνήθεια μπάζει ἓνα ἔθνος ἀλάκαιρο σὲ φαῦλο κύκλο γιὰ νὰ στριφογυρίξῃ ἀνάμεσά του ἐλοένα.

Οἱ κατάρεις και τ' ἀναθέματα πού ἀκουστήκανε σὺν ξέσπασε ὁ ἀγῶνας τῆς γλωσσικῆς ἰδέας, δείχνουνε πόσο καλὰ στέκει ὁ παραπάνου χαρακτηρισμὸς γιὰ τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικό. Ὅχι γιὰτι νομίζουμε πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ συζητηθῇ, και νὰ χτυπηθῇ ἀκόμα, ἡ γλωσσικὴ ἀναγέννηση, ἀπὸ κείνους πού εἶχανε δικὴ τους ἰδεολογία, δικὸ τους δρόμο και σειρά, μὰ γιὰτι ὁ τρόπος τῆς πολεμικῆς φανέρωσε τὸ κατώτερο ἐπίπεδο τῆς λεγόμενης τάξης τῶν ἀθρόπων τῆς ἐπιστήμης, πού μακριὰ πάντα τους ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης ἐκμεταλλεύονταν τὸ ἄτυχο τῶνομά τῆς, ρίχνοντας στὰ σκυλιὰ τὰ ὄσια και τὰ ἱερά, ξεγελώντας τὸν κοσμάκη και νομίζοντας πὼς θὰ μπορέσουν και τοὺς γύρω τους ν' ἀφιονίσουν μὲ τὰ ξεπεσμένα πατριωτικά τους ἰδανικά. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ μεγαλύτερο ρόλο στὸν πόλεμο κατὰ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας ἐπαίξαν και παίζουσι οἱ λόγοι οἱ «ἐθνικοί». Πόσο κάτω πρέπει νὰ στέκεται ἓνας λαὸς γιὰ νὰ τοὺς δῆνῃ αὐτὴ και πίστη, ὁ καθένας καταλαβαίνει.

Ὅμως αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε, μέσα σὲ τέτοια περιουκλωσιά, τοὺς πῶς γενναίους ὀπαδοὺς τῆς νέας διδασκαλίας πού ὁ Ψυχάρης ἔφερε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ ἔθνους, νὰ τραθήξουν τὸ δρόμο τους μέσα σὲ ἐρωνείες, σὲ ἀδιαφορίες, σὲ κατατρεμούς. Ἐνα ρέμα δυνάτὸ συνεπήρε τὴν περιφρόνηση, κι ἔλοι τους ξαφνιασμένοι σταθήκανε νὰ ἰδοῦνε τὸ φοβερὸ τους ὄχτρο, ὅπως τοὺς τονε παράσταιναν οἱ δασκάλιοι.

Σὺν ἐναῖ ἐγκάρδιο βλαστάρι, ἓνα παιδί ἀτρόμητο, ἓνα μουσκόδοιο λουλούδι, ἓνα φωτερὸ σημάδι τοῦ αγῶνα τοῦ γλωσσικοῦ, τὸ μόνο και τὸ πρῶτο, πρέπει νὰ χαιρετηθῇ και νὰ ὑμνηθῇ τὸ φύλλο τοῦτο, πού ἔδειξε πὼς στὴν Ἑλλάδα τοῦ ἀπελιτισμοῦ, δὲν πέθανε ἡ θεῖα ζωὴ τῆς Ἰδέας, δὲ σάπισε ὁ σπῆρας τῆς λευτεριάς, δὲ χάθηκε γιὰ πάντα ἡ ἐλπίδα τῆς ζωῆς. Τὸ ἔργο τοῦ «Νουμᾶ» θὰ λογαριασθῇ τόσο μιὰ μέρα, ὅσο δὲν τὸ ἐλπίζουμε. Τὸ καθαρὸ μάτι βλέπει κι ἀπὸ τώρα πόσο μεγάλη, πόσο βαριά, πόσο ἀψηλὴ στάθηκε ἡ δουλειὰ τῆς ὑπομονῆς και τῆς ἐπιμονῆς, μέσα σὲ χίλιω λογιῶν ἐμπόδια, γιὰ νὰ βαστήξῃ στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, ἓνα φύλλο φτωχό, ἔρημο και περιφρονημένο ἀπὸ τὸν ὄγλο τῆς δασκαλεμένης ἀμάθειας, νὰ βαστήξῃ παλληκαρῖσια σηκωμένο τὸ κόκκινο μπαϊράκι τῆς δημοτικῆς

μας γλώσσας, μπαϊράκι επαναστατικό για την πολιτεία, για την κοινωνία, για την δασκαλοκρατία που έζωνε και ζώνει το περισσότερο έθνος.

Ο «Νουμάς» δὲν πρόσφερε στους αναγνώστες του διαλεχτό χαρτί και εικόνες καλλιτεχνικές. Συγκέντρωσε μέσα του τη μεγαλύτερη φιλολογική κίνηση, αληθινή, άτοφα, πρωτόγονη, έπως δινότανε από την πηγή, δίχως αλλασματα σε λέξεις και σε φράσεις στο ευγενικότερο (!) και το συμφωνότερο με τα γούστα του κοινού, όπως κάνουνε τα συνηθισμένα μας περιοδικά της ρουτίνας. Για τοῦτο οι έννια τόμοι του «Νουμά» μοιάζουνε σε δάσο παρθένο άπλησίαστο από τέχνη ύποβλημένη κι από διακόσμηση φροντισμένη. Έτσι, θα μείνη καθαρό, άγνό κι άμόλυντο δείγμα της πνευματικής μόρφωσης του καιρού του, κείμενο άλάθευτο για το ζετίλιμα της γλωσσικής ιδέας, ιστορία ζωντανή για το περπάτημα του άγώνα.

Όμως αν ο «Νουμάς» στάθηκε στην Ελλάδα ή πρώτη, ψημερίδα που δούλεψε κάτω από αρχές και ιδέες ώρισμένες, δε θα πή πως ίσα με τώρα, εκκαμε κεινο που έπρεπε να κάμη. Ο ίδιος ο διευθυντής του είναι ο πρώτος που αναγνωρίζει πως το ιδανικό του είναι ακόμα κάμποσο μακριά. Μά τη στιγμή που όσοι βγαίνουνε στον άγώνα ζητούνε μανάχα από τους άλλους δουλειά δίχως αυτοί να προσφέρουνε κεινο που μπορουνε, τη στιγμή που οι περισσότεροι σε βέροι Ρωμοί που είναι, ζυμωμένοι από την ίδια πάστα των άφρόνιστων αερόλογων της καθαρεύουσας, δε βλέπουνε τη δύναμη της ένωσης, του ίσιου δρόμου την έπιβολή, του έγωϊσμού τη θυσία, του σεβασμού την ανάγκη, της μικροφιλοτιμίας το πάτημα, τη στιγμή εκείνη κανείς δε θα μπορέση ολοσύνειδα να κατηγορήση το έργο του «Νουμά», που τα καθεμερνά εμπόδια, οι φουρτούνες, οι πονηρεμένοι κατατρεμοί τω φίλων, θα μπορούσανε δικιολογημένα να του σταματήσουνε την όρμη.

Ο δρόμος του «Νουμά» είναι μακρής ακόμα. Το έργο της γλωσσικής αναγέννησης τραβά δλοένα προς τα μπροστά. Η δικιοσύνη του αύριο δε θ' άργήση να χαρτζή στον τόπο μας. Κι από τη δικιοσύνη αυτή του αύριο, πρώτοι απ' όλους έχουνε άνάγκη όσοι μπήκανε στο νόημα της Ιδέας. Δρόμοι λοξοί μπροστά τους απλώνουνται, πολιτικές και ύποχώρησες και χαιδέματα γούστων τρέμουνε στον άερα της έποχής μας. Όμως ο δρόμος ένας είναι. Ένας ο άγώνας. Ένα το ζήτημα. Μιά ή αλήθεια, όπως ένας κι ο ήλιος. Κι αν από το έργο του «Νου-

μά» εΐτανε γραφτό στο μέλλο τίποτα άλλο να μην άναγνωριστή, θα έφτανε μόνο να δοξαστή το φύλλο τοῦτο για το στήριγμα και για τη βοήθεια που έδωσε στην αξία ενός Ψυχάρη, τη στιγμή μάλιστα που ή πνευματική μας περικυλωσιιά κάθε άλλο παρά αξία εΐτανε για να καταλάβη, να δεχτή, να λουστή σε μιιά τέτοια άπλή και βαθιά διδασκαλία.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Φύλλο θα ξαναβγει ύστερ' από δεκαπέντε μέρες, δηλ. στις 15 του Γενάρη, με 32 πάλι σελίδες, σαν το σημερινό. Οι 16 θάχουν την ταχτική ύλη και οι άλλες 16 τη συνέχεια από τα περιεχόμενα του 1904 και τα περιεχόμενα του 1905 και 1906. Βλέπετε, είναι τόσο πολλά που δε χωρέσανε στις 16 σελίδες που είχαμε λογαριάσει. Από τις 15 του Γενάρη κι έμπρος το φύλλο θα βγαίνει με 16 σελίδες ταχτικά κάθε βδομάδα.

— Από άλλο φύλλο θάρχησουμε τον «Τριστάνο και την Ίζόλδη» μεταφρασμένο από τον κ. Ν. Ποριώτη.

— Σε' άλλο φύλλο θάχουμε καινούρια «Πεζά τραγούδια» του Ψυχάρη, «Εσπερινούς αντίλαλους» του Μαλακίση, «Ματιά και σκέψη» του κ. Ε. Εύστρατιάδη και δυό καινούρια τραγούδια της Μυρτιώτισσας.

— Αυστυχώς τόπο δὲν έχουμε στο σημερινό φύλλο να μιλήσουμε πλατιά, καθώς είχαμε χρεός, για την έκθεση του κ. Λαγοπάτη θάν το κάμουμε σε κατοπινά φύλλα, που ίσως τυπώσουμε κι άλλακιση την έκθεση ή τα σπουδαιότερα μέρη της, άφου ή έκθεση αυτή, όσο κι αν μπακαλεύεται το Ζήτημα, χωρίζοντας δημοτική και μαλλιαρή, πάντα είναι ένας σταθμός του γλωσσικού άγώνα μας.

— Από τα τόσα και τόσα που δημοσιευτήκανε στις εφημερίδες για την έκθεση του κ. Λαγοπάτη, παίρνονμε το χαριτωμένο αυτό κομματάκι από την «Ακρόπολη» (19 Δεκεμβρ. σελίδα 1, στήλη 4). «Μίαν ήμέραν ο κ. Ταγκόπουλος του «Νουμά» και ο κ. Λάμπρος έπήραν από το ταχυδρομειον έπιστολάς με ρούβλια και μόλις είδον οι τους είδε κάποιος εκ των οαθυδόξων έλληνιστών εγγρέτησαν εις φυγήν».

— Αυτά κατάθεσε ο Μιστριώτης στην κοινοβουλευτική έπιτροπή για νυποδείξει πως οι δημοτικιστάδες παίρνονμε ρούβλια. Ω, τόσο κάρια αλήθεια ύπάρχει σ' αυτό. Μιά μέρα ο Ταγκόπουλος αντίταμωσε στο ταχυδρομείο τον καθηγητή κ. Λάμπρο.

— «Κύριε Λάμπρο, του λέει δυνατά, βλέπω ήρθατε να πάρητε ρούβλια!»

— «Μά και σεις, κ. Ταγκόπουλε, του άποκρίθηκε ξεκαρδισμένος στα γέλια ο κ. Λάμπρος, ρούβλιου βλέπω παίρνετε!»

— Κάποιος θάν τίκουσε αυτά κ' έτρεξε και τα είπε στο Μιστριώτη κι ο αγαθώτατος Μιστριώτης τήχασε γι' αληθινά και τα κατάθεσε στην κοινοβουλευτική έπιτροπή.

— Είναι τόσο αγαθός γεροντάκος ο έρμος, που δε, τι του πηνε το χάψι. Αυτό τουλάχιστο άποδείχτηκε από

τιν έκθεση τοῦ κ. Λαγοπάτη. Πῶς εἶναι δηλ. ἀγαθὸς καὶ ἀκαταλόγιστος.

— Καὶ τὸ Β' φυλλάδιο τῆς «Νέας Ζωῆς» διαλεχτὸ κριτικὸς καὶ τὸ πρῶτο. Κάπια ἀληθινὰ νέα ζωὴ φύσηξε στὸ Ἀλεξανδρινὸ αὐτὸ περιοδικὸ καὶ δὲν πρέπει νὰ ξεφνιαζόμεστε ἀφοῦ ὁ κυριώτερος σήμερον μοχλὸς τοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Κωστοντινίδης, βέρος δημοτικιστῆς, γεμάτος φωτιὰ καὶ ἐνέργεια.

— Γιὰ τὰ δεκάχρονα τοῦ «Νουμῆ» μᾶς ἔστειλε ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς Ἰδέας μεγαλωμένη καὶ ὁμορφα κομμιζωμένη τὴν εἰκόνα τοῦ Ψυχάρη ποὺ βροῖσκειται στὸ ρωμάντζο τοῦ «Ζωὴ καὶ ἀγάπη στὴ μοναξιά», καὶ ὁ καλλιτέχνης κ. Κ. Δημητριάδης μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς στείλει γιὰ τὸ γραφεῖο μας ἀπὸ τὸ Παρίσι γύφινη τὴν προτομὴ τοῦ Ψυχάρη.

ΜΟΥΣΙΚΟΚΡΙΤΙΚΑ

Ἐνδιαφέρουσα ἡ μουσικὴ κίνησις τὸν περασμένον μῆνα. Ὡς ποῖον δηλαδὴ. Γιατί ὡς ποσὸν εἶναι ἀπελπιστικὸ, ἔταν συλλογιζέται κανένας πῶς ἡ Ἀθήνα εἶνε ἡ μουσικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας, καὶ μπορούσε κ' ἐπρεπε νᾶνε ὄλης τῆς Ἀνατολῆς. Δυὸ κοντσέρτα τὸν περασμένον μῆνα καὶ ἀπ' αὐτὰ τὸ ἕνα μαθητικὸ σχεδόν, ἀφοῦ ἡ ὀρχήστρα τοῦ Ὁδείου μας μαθητικὴ πρέπει νὰ λογαριαστῆ. Νὰ ἐννοοῦμεθα ὁμῶς. Ποιόν, δηλαδὴ πρόγραμμα, ἔχι ἐκτέλεσις. Ὁ Λυτρωμὸς τοῦ Φράγκ ποὺ παίχτηκε στὸ πρῶτο κοντσέρτο τοῦ Ὁδείου εἶναι ἕνα ὑπέρογιο ἔργο γεμάτο ἔξαρσις καὶ κατάνυξις. Δὲν μπορούμε ὁμῶς, οὔτ' ἔχουμε τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσουμε νὰ παιχτῆ ὅπως πρέπει ἀπὸ μίαν ὀρχήστρα μαθητικὴ. Τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς κίνησις στὴν Ἀθήνα θὰ λυθῆ τῆ στιγμῇ ποὺ ἡ Κυβέρνησις, ὁ δήμος, κανένας σύλλογος φιλομουσῶν, ἢ κ' ἐγὼ δὲν ξέρω ποῖος θεὸς ἢ δαίμονας θὰ κατορθώσουν νὰ ὀργανώσουν καὶ νὰ συντηρήσουν μίαν ὀρχήστρα μόνιμη, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο, μίαν ὀρχήστρα ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ μᾶς δίνει μιὰ σχεδόν τέλεια ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων συμφωνικῶν ἔργων. Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἰδανικὸν ὄλον. Πού θέλουν νὰ ἰδοῦν τὴν Ἀθήνα μιὰ μέρα κέντρο τῆς καλλιτεχνικῆς κίνησις τῆς Ἀνατολῆς. Ὡς τόσο τὸ Ὁδεῖο ἐκτελεῖ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν προορισμὸν του, ἔταν καταπιάνεται τέτοιου εἶδους ἐκτελέσεις. Γι' αὐτὸ ἀδίκον πολὺ θὰ ἦταν νὰ γκρινιάζουμε, γιατί δὲν ἐπαίχτηκε τέλεια ὁ «Λυτρωμὸς» τοῦ Φράγκ, καὶ γιατί τὸ κοντσέρτο τοῦ Σούμαν ἦταν ὀλότελα ξεχαρβαλωμένο. Ἄς θαυμάσουμε πῶς ἐπαίχθηκε ἀρκετὰ καλὰ — βέβαια, γιὰ λόγους εὐκολονόητους θὰ μελετήθηκε μὲ ξεχωριστὴ ἐπιμέλεια — ἡ «Πηγὴ» τοῦ Μαρσί,

δισυθοντῆ τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὁδείου. Γιὰ τὸ ἔργο ἀξίζει νὰ γίνῃ λόγος ἰδιαιτέρος. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἴδιου συνθέτη ἕσα ἔτυχε νὰκούσουμε ὡς τὴν ὥρα, ἢ «Πηγὴ» εἶναι τὸ πιὸ καλοδεμένο. Τὰ δυὸ θέματα μὲ ἀντίθετο ὅλως διόλου χαρακτῆρα τὸ καθένα τους, ξετυλιγονται καὶ πλέκονται τῶνα μὲ τῆλο τεχνικὰ πολὺ. Πολὺ εὐτυχισμένη ἡ ἔμπνευσις τῶν δυὸ αὐτῶν θεμάτων τὸ πρῶτο πεταχτὲ, ὀροσερὸ, σάν νεραϊδοχορὸς μέσα σὲ δάσος, τὸ ἄλλο πλατὺ, ἀκουστὸ, σάν ξεχείλισμα χαρούμενης ἐξοχῆς. Ὀλόκληρον τὸ ἔργο πολὺ πελεκημένο στὴν ὀρχήστρα.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχάσουμε τὴ θαυμαστὴ ἐκτέλεσις ἑνὸς μέρους ἀπὸ τὸν «Ὀρφέα» τοῦ Γκαλὸν, γιὰ τὸ φλάουτο, ἀπὸ τὸν κ. Παπαγεωργίου. Τὸ ἄλλο κοντσέρτο εἶταν τὸ δεύτερον τοῦ Κουίντέτου. Πολὺ πιὸ ἐνωμένοι στὸ παίξιμό τους ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ οἱ καλλιτέχνες μᾶς ἔδειξαν ὅτι ἐχρησιμοποίησαν καλὰ τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸ πρῶτο τους κοντσέρτο. Τὰ δυὸ κουίντέντα ποὺ ἐπαιζαν, τοῦ Σίντιγκ τὸ ἕνα, τοῦ Μπράμς τὸ ἄλλο, εἶναι καὶ τὰ δυὸ ἀριστουργήματα ἀληθινὰ. Στὸ πρῶτο τοῦ Σίντιγκ, σχεδὸν χάνεται ἡ μορφή τοῦ κουίντέτου, γιατί κάθε ὄργανον ἔχει πολὺ τονισμένη προσωπικότητα, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ πῶς μὲ τὴ σειρά του κάθε ὄργανον συνοδεύεται ἀπὸ τῆλλα, ἀντὶ νὰ συντρέχουν ὅλα μαζὶ ὡς μέρη ἑνὸς συνόλου. Παράξενον, ἐξωτικόν, τὸ τελευταῖον μέρος περισσότερο ἀκόμα, ἀνοίγει πλατιὲς τίς πόρτες τῆς φαντασίας. Τοῦ Μπράμς τὸ κουίντέτο εἶναι θαῦμα πλούτου καὶ τέχνης. Γεμάτο ἀπὸ ἰδέες, καὶ αὐτὲς θαυμαστὰ ξετυλιγμένες, ποὺ κρατοῦν τὸν ἀκροατὴ δεμένο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Κάποια περισσότερη πεποίθησις στὶς κινήσεις τῶν διαφόρων μερῶν θὰ ἔκανε τὴν ἐκτέλεσις πιὸ συναρπαστικὴ.

Τὴν περασμένη βδομάδα σ' ἕνα δεύτερον κοντσέρτο τοῦ Ὁδείου μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ χειροκροτήσουμε μ' ἐνθουσιασμὸ ἕναν καλλιτέχνη πρώτης γραμμῆς, τὸν κ. Σούλτσον. Ἐπαιξε ὀλόκληρον τὸ κοντσέρτο τοῦ Σαϊν-Σάνς γιὰ βιολὶ μὲ τὴ συνοδεία ὀρχήστρας. Καὶ ἐπαιξε μὲ τόση πεποίθησις, τόση ἀλήθεια, ποὺ ἀπέδωκε ὄλη τὴν φραντσέζικη χάρις τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ποὺ εἶναι βέβαια ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ γάλλου συνθέτη.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ κοντσέρτο τῆς κ. Νίνας Φωκά, μὲ τὴ συνειθισμένη ἐπιτυχία καὶ μὲ μιὰ ὑπέροχη «σκηνὴ τῆς τρέλλας» ἀπὸ τὴ Λουτσιὰ τοῦ Ντονιζέττι. Δὲν εἶταν νὰ τὴν ἀκούμε πιὸ συχνὰ αὐτὴ τὴν γλυκεῖα φωνή, ποὺ μᾶς παρηγορεῖ δείχνοντάς μας πῶς ἔχουμε κ' ἐμεῖς στὸν τόπον μας μερικὰ τέλεια πράγματα;

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δευτέρα 12 Δεκέβρη - Κυριακή 24 Δεκέβρη.

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. — Κατώρθωσε τέλος πάντων η επιτροπή της Βουλής να μας φανερώσει τα συμπεράσματα των ανακρίσεων της, ύστερ' από τόσους μήνες· φαίνεται πως άργησε τόσο για να βρεί καιρὸ δ κ. Δαγοπάτης να συντάξει την περίφημη έκθεση με τους τόσους συνταχτικούς σολδικισμούς και με τις γλωσσικές θεωρίες του, που στοιχηματίζουμε πως αν του πούν να τις ξαναγράψει δε θα μπορεί. Μά επί τέλους για μās είχε σημασία εκείνο μόνο τὸ μέρος ἀπ' την έκθεση, που φέρνει στὸ φῶς τις γελοίες καταθέσεις του γεροκρονόληρου με τους δυὸ του βλάμηδες, που παρουσιάζει για τρελλοκουδέντες τις περιώνυμες κατηγορίες τους που βρέθηκαν άνθρωποι να τις πιστέψουν — έπειτα η κατάθεση του Δεσπότη κ' οι δυὸ χαριτωμένοι ύπαινιγμοί για τὸ χρονικὸ σημεῖο που άρχισαν να είναι προδότες οι μαλλιαροί (ὁ Βασιλιάς δὲν πήρε τὸ Μιστριώτη δάσκαλο του Διαδόχου) και για τὴ χυδαία φαντασία των πατριωτῶν που δὲν μπορούν να φανταστούν πως άνθρωποι χωρὶς ὕλικὸ συμφέρο μπορούν να θυσιάσουν χρῆμα και να θυσιάστούν οι ἴδιοι για τὴν Ἰδέα. Μήπως πρέπει να πει κανείς τέτοια πράγματα για τους Μιστριώτηδες, τους έπηρεασμένους φυσικά ἀπ' τις ὕψηλές ιδέες του Πλάτωνα και του Ἀριστοτέλη;

Ἄς ελπίσουμε ὅπωςδήποτε πως η ὕστερικὴ φωνή του ξεκουτισμένου «Μέγας Διδάσκαλος» θα είναι κ' η τελευταία, γιατί θάνοιωσε πια πὸς αν ξαναμιλήσει θα τὸν βάλει ὁ λαὸς στη θέση του.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ. — Με λόγους πανηγυρικούς, ζητωκραυγές και χειροκροτήματα τέλειωσαν οι εργασίες της τέταρτης Ἐθνοσυνέλευσης κ' έτσι βρίσκουμε τὴν εὐκαιρία να ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ έργο της χωρὶς να σεβαστοῦμε τὸ νεκρὸ, πράμα που δὲν ταιριάζει σὲ κριτικὸ.

Τὴν ἀρχή της τὴ χρωστάει η Ἐθνοσυνέλευση αὐτὴ σ' ἓνα πραξικόπημα, που εἶταν συνέχεια ἀπὸ ἓνα ἄλλο πραξικόπημα. Είναι γνωστὸ, πως μετὰ τὴν Ἐπανάσταση ὁ σημερινὸς Πρωθυπουργὸς επέμεινε στὴν ιδέα της Ἐθνοσυνέλευσης για ν' αναθεωρήσει τὸ Σύνταγμα, πως με τὴν ιδέα αὐτὴ συμφώνησε ὁ Βασιλιάς κ' οι παλιοὶ πολιτικοὶ ἔξον ἀπ' τὸ Μαυρομυχάλη και πως η Βουλὴ με μεγάλη πλειοψηφία τὴν παραδέχτηκε. Μά τὸ Σύνταγμα

του 64 ζητούσε κι ἄλλες διατύπώσεις για τὴν αναθεώρησή του κι αὐτὲς δὲν τηρήθηκαν· τὸ πρᾶμα εἶταν και για τούτον τὸ λόγο ἀδικαιολόγητο, πὸς δηλ. οι ἔκλογές είχαν γίνει πρὸ πολλὸν καιρὸ και οι τότε βουλευτὲς δὲν είχαν ἐντολὴ ἀπ' τους ἔκλογεῖς τους ν' ἀποφασίσουν και τὴν αναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, Μ' ἔλα ταῦτα έγιναν ἔκλογές για μιὰ Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ και τ' ἀποτελέσματά τους ἔδωκαν μιὰ χαώδικη Βουλὴ, που εἶταν ὀρισμένως ἀδύνατο να κάνει τίποτα. Ἐτσι ὁ Βενιζέλος που εἶχε γίνει στὸ μεταξὺ Πρωθυπουργὸς ἔκανε δεῦτερο πραξικόπημα και διάλυσε τὴ Συνέλευση. Λέγοντας πραξικόπημα δὲ δίνουμε βέβαια στὴ λέξη τὴν κακὴ σημασία που της δίνουν συνήθως στὸν τόπο μας· πρόκειται για ἓναν τεχνικὸν ἔρο — ὅπως κ' η ἑπανάσταση — που θέλει μόνο να δείξει πως σχηματίστηκε δίκαιο που δὲ στηριζότανε ἀπάνου στὸ δίκαιο που ἴσχυε πρωτίτερα και πως αὐτὸ έγινε με κίνημα ἀπ' τὴν Κυβέρνηση, ὄχι ἀπ' τὸ λαὸ. Τὴν κακὴ σημασία θα τὴν εἶχε αν ὁ λαὸς δὲ συμφωνούσε και τὸν ἀνάγκαζαν δια τὴς βίας να σωπάσει, πράμα που ἐδῶ δὲν ἔγινε. Εἶχαμε λοιπὸν δυὸ πραξικοπήματα — τὸ ἓνα πὸς δὲν τηρήθηκε τὸ ἄρθρο 107 τοῦ Σήματος τοῦ 64, τὸ δεῦτερο πὸς ὁ Βασιλιάς διάλυσε τὴν Ἐθνοσυνέλευση, τὸ κυρίαρχο δηλ. σῶμα που ἔστειλε ὁ λαὸς, τὸ σῶμα που εἶχε στὰ χέρια του να τὸν κρατήσῃ ἢ να τὸν διώξῃ (χωρὶα φυσικά ἀπὸ ξενικὲς ἐπέμβασες), γιατί αὐτὸ τὸν ἔφερε, γιατί ὁ λαὸς τὸν ἔκανε Βασιλιά του, ὁ λαὸς τὸν ἔκανε ὁπάλληλό του, ὁ λαὸς τοῦ ἔδωκε τὴν ἐξουσία που ἔχει. Δικαίωμα δὲν εἶχε λοιπὸν ὁ Βασιλιάς να διαλύσει τὴν Τρίτη Ἐθνοσυνέλευση — μά ὁ λαὸς ἐπικύρωσε τὴν πράξη του, τὴ νομιμοποίησε κ' έτσι μπόρεσε να πει le droit est mort, vive le droit! Οι ἔκλογές τοῦ Νοέβρη 1910 ἔστειλε διπλοὺς βουλευτὲς (πληρεξούσιους) με τὴν ἐντολὴ τοῦ λαοῦ να κάνουν ὅ,τι πει ὁ Βενιζέλος. Ἀκριβῶς τέτοια εἶτανε ἡ ἐντολή· ὁ λαὸς δὲν ἔβγαλε φιλελεύτερους βουλευτὲς, δὲ συμφώνησε με τὸ φιλελεύτερο πρόγραμμα — για τὸν ἀπλούστατο λόγο πὸς δὲν τῶξερε, ὅπως δὲν τῶξεραν οὔτε οι βουλευτὲς, ὅπως δὲν τῶξερε σ' ὅλες του τις λεπτομέρειες οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Βενιζέλος· ὁ λαὸς ἔστειλε ἀνθρώπους για ν' ἀκολουθήσουν τυφλά τὸ Βενιζέλο και μόνο ἓνας νομὸς μās ἔδωκε τὴν ἐνδοξη ἐξαίρεση πὸς ἔβγαλε βουλευτὲς για να ὑποστηρίξουν ὀρισμένα συμφέροντα — ὁ νομὸς τῶν Τρικκάλων.

Ἡ Τετάρτη Συνέλευση ἄρχισε (ἢ καλύτερα δὲν ἄρχισε) με τὸ σεβασμὸ σὲ μιὰ πρόληψη — να μὴν ἀρχίζει δηλ. καμμιά δουλειὰ τὴν Τρίτη· αὐτὸ ἴσως να τὸ ἔξεχασαν πολλοὶ γιατί μπορεί να τὸ βρή-

καν μικρό· στη δική μου τή μνήμη έμεινε και θα μείνει γιατί εΐταν ή πρώτη άφορμή ν' άκούω με δυσπιστία τόνωμα του φιλελεύτερου από χείλη Πρωθυπουργικά ή βουλευτικά. Άς είναι! Συζήτηση για τή χαρακτηρισά της Συνέλευσης — αν εΐταν δηλ. άναθεωρητική ή συνταχτική δέν είχαμε μεγάλη αύτη τή φορά· θάλεγα παρά λίγο σπουδαία — μα σπουδαία δέν εΐταν ούτε ή πρώτη· εΐταν κ' εκείνη πέρα πέρα μακαρονίστικη γιατί όσο ή πλειοψηφία δέν ήθελε νά μεταβάλει παρά μόνο ώρισμένες διάταξεις, δέν ώφελοσε τίποτε νά τής άποδείξει κανένας πώς **μπορούσε** νά τή κάμει. Όπως κι α λεγότανε ή Συνέλευση — ένα είναι βέβαιο, πώς αντιπροσώπευε τόν κυρίαρχο λαό με τήν έντολή νάκολουθήσει τή Βενιζέλο, πώς επομένως αν ή Βενιζέλος τήθελε μπορούσε νάλλάξει **ολόκληρο τή Σύνταγμα**. Μά δέν τή θέλησε κ' έτσι ή Άναθεώρηση περιορίστηκε σέ ώρισμένα μόνο άρθρα. Ρίχνοντας τώρα τή βλέμμα στή άναθεωρημένο Σύνταγμα, ούτε τίς μεταβολές βρίσκουμε τέτοιες πού νά δικαιολογούν τή έξοδα και τίς φασαρίες τής Διπλής Βουλής, ούτε βέβαια μπορούμε φιλελεύτεροι είμεϊς (όχι μόνο στό νόμο, μα και στή πράμα) νά επαινέσουμε τίς ανελεύτερες μετβολές πού έφερε στή Σύνταγμα τή Κόμμα των Φιλελευτέρων! Προστάτεψε όμολογουμένως τή νέο Σύνταγμα τήν προσωπική έλευθερία από παράνομες κατακρατήσεις, προστάτεψε τούς ύπαλλήλους, κάνοντάς τους μόνιμους, έργαζε στή Κράτος τή βάρη για τή στοιχειώδη εκπαιδευση, περιώρισε τήν πλουτοκρατική έπιρροή, άπαγορεύοντας τή νά είναι κανένας βουλευτής μαζί και Διευθυντής ή έμμισθος νομικός σύμβουλος ή ύπάλληλος σέ προνομιοϋχες εταιρίες ή επιχείρήσεις, τέλος έξοφάλισε τήν άμερόληπτη εξέλεγχη των έκλογών και βάλθηκε νά κάμει πιδ ταχτικούς στίς συνεδριάσεις τούς βουλευτές. Τή νέο άρθρο για τήν άναθεώρηση μπορούσε όμως και νά λείψει· άφού τή πράματα τή άπόδειξαν πώς είναι άνοησία νά περιορίζει ή κυρίαρχος λαός τόν κυρίαρχο λαό, γιατί μπορεί ή ίδιος νά καλύψει κάθε παράβαση μις συνταγματικής διάταξης. Άφίνοντας τώρα κατά μέρος τή τί μπορούσε νά μεταβληθεί και δέν έγινε, αναφέρουμε πρώτα τή μεγαλύτερο λεκέ τού νέου Συντάματος τή άρθρο 107, έπειτα τή διάταξη για τήν άπαρτία πού μπορεί νά έχουμε καμμιά φορά δυό Βουλές με τήν ίδια αξίωση τής νομιμότητας, τήν καθιέρωση παρασκευαστικού σώματος (Συμβ. Έπικρατείας) πού δείχνει πώς οι Κυβερνήτες μας δέν έχουν χαμπάρι για τή πώς γίνονται οι νόμοι για τή πώς ή νόμος είναι μις άπόφαση μέσα σέ άλληλσσυγκρούμενα συμφέροντα (τήν ίδια πλάνη έδειξε ή κυ-

βέρνηση παίρνοντας μερικούς «καλούς» νομικούς με διαφορετικές άντιλήψεις, τούς περισσότερους χωρίς καμμιά κοινωνική μόρφωση και βάζοντάς τους νά φτιάσουν κώδικες!) τέλος τή διάταξη για τή άμετάφραστο των Γραφών πού δείχνει πώς ή Κυβέρνηση βρίσκει πολύ σωστό τή ότι κατάντησε ή θρησκεία σέ λατρεία, σέ τύπο άπλό και τή βρίσκει πεφτιστό νά διαβάσει ή κόσμος τίς Γραφές· για νά μάθει τί πιστεύει, για ν' άποκτήσει θρησκεία (αν έχει άνάγκη) πού σήμερα δέν έχει.

Τέτοια είν' ή εικόνα τού νέου Συντάματος· τή ίδιο γροθοκόπημα βρίσκουμε στή νομοθετική εργασία τής Συνέλευσης· μερικά εργατικά νομοσχέδια μόλις κατώρθωσαν νά περάσουν, σέ πολλά σημεία κουτσουρεμένα, ώρες εργασίας δέν τόλμησε ή Κυβέρνηση νά όρσει, στή Συμβούλιο τής εργασίας βάζουν ένα Νεγρεπόντη, κι ή Υπουργός τής Δικαιοσύνης δέν άφίνει νά όρσει ή νόμιμη προθεσμία πού νά είδοποιεί ή εργοδότης τόν εργολήπτη προτού λύσει τή σύμβαση! Έλαττώνεται ή δασμός τής ζάχαρης, φορολογείται τή εισόδημα, μα για νά μήν κακοφανεί στούς κύριους πλουτοκράτες παραγγέλλονται οι έφοροι νά μήν εφαρμόσουν άυστηρά τή νόμο, αλλά νά περιοριστούν σέ άπλές ένδειξεις για νά έρίσουν τή φορολογούμενο εισόδημα. Οι πανεπιστημιακοί νόμοι άμελέτητοι, γραμμένοι επιπόλαια είχαν κι άλλες άμαρτίες γιατί δημοσιεύτηκαν κι άρχισαν νά ισχύουν σέ διάφορες μέρες — ώστε νά είναι άκίροιοι όλοι οι διορισμοί πού θα γίνουν στή Έθνική Πανεπιστήμιο άπ' τήν Κυβέρνηση. Τή εκπαιδευτικά νομοσχέδια, τή πρώτα πού έπρεπε νά ύποβάλει ή Κυβέρνηση αν εΐξερε καλά τί ζητούσε, αν είχε πραγματικό πρόγραμμα φιλελεύτερο, ύποβλήθηκαν τήν τελευταία ώρα για λούσο χωρίς καμμιά διάθεση νά ψηφιστούν, γιατί άλλως τε τέτοια κούρέλια δέν μπορούσαν νάχουν σοβαρή αξίωση νά γίνουν αναμορφωτικοί νόμοι! Μένουν μερικοί δικαστικοί νόμοι πού έχουν κάποια αξία γιατί ή Υπουργός τής Δικαιοσύνης ένας άπ' τούς καλύτερους δικηγόρους μας είχε καταλάβει άπ' τήν πράξη μερικές έλλείψεις πού εΐταν άναγκαίο νά διορθωθούν· μα κ' εκεί ή νόμος των φυλακών φαίνεται πολύ λίγο μελετημένος — και τή δυό σπουδαία νομοσχέδια τού τύπου και τής χαρτοπαίξιας έμειναν άψήφιστα. Για τή νόμο των κοινοτήτων γράψαμε σέ προηγούμενο φύλλο τή γνώμη μας — και τελευταία ή νόμος για τή σύνθεση τού ενεργού στρατού φαίνεται πραγματικά σάν ή αρχή συστηματικής εργασίας για ν' άποκτήσουμε στρατό άνάλογο με τόν πληθυσμό και με τή οικονομία μας. Άπό τίς γενικές αυτές γραμμές θα βγάλει, πιστεύουμε, ή άμερόληπτος παρα-

τηρητής πώς αν η Κυβέρνηση αξίζει συγχαρητήρια για τη διοίκησή της (μόνο το Υπουργείο της Παιδείας είχε την άτυχία να πέσει στα χέρια Υπουργού, που ταίριαζε καλύτερα στην εποχή της φαυλοκρατίας), ή νομοθετική της εργασία είναι αντιπρακτική και κκομοιριασμένη, ένα συντηρητικοφιλελεύτερο κκνασκέασμα χωρίς τη γενική ιδέα που να το συγκρατεί. Κι αυτό είναι φυσικό. Έσο η Κυβέρνηση δε βλέπει τις οικονομικές διαμάχες μέσα στην κοινωνία μας (όπως σ' όλες τις κοινωνίες του κόσμου), όσο δε νοιώθει πώς μόνο μικροαστική φιλελεύτερη ιδεολογία μπορεί να έχει σύμφωνα με το ποινόν του ελληνικού πληθυσμού, όσο δέν αποφασίζει χωρίς τρικλίσματα να χτυπήσει κατακέφαλα τις μεγάλες περιουσίες αλλά κηρύχνει πώς μπορεί να πηγαίνουν αγαπημένα μεγάλο ιδιωτικό κεφάλαιο κι εργασία, όσο παραδίνει σπουδαιότατες υπηρεσίες σε πλουτοκράτες τμηματοάρχισκους, όσο κάνει συνδυασμούς με Νεγρεπόντηδες — μόνο τέτοια νομοθετικά γρονθοκοπήματα θα μās παρουσιάζει όσο κι αν φωνάζει πώς είναι φιλελεύτερη. Το πρώτο λοιπόν που έχει να κάνει ο κ. Πρωθυπουργός είναι να οργανώσει πολιτικούς συλλόγους διχί λέσχες με πλουτοκράτες και ισόβια μέλη, μās συλλόγους, μικροαστών με πρόγραμμα ώρισμένο καθαρά και ξάστερα από πριν, που αφού δώσουν στο λαό την αναγκαία πολιτική μόρφωση, να χρησιμέψουν για θεμέλιο της μικροαστικής Κυβέρνησης που θάχει να κυβερνήσει τον τόπο με την έμπιστοσύνη της πλειονοψηφίας του ελληνικού πληθυσμού, της χωρισμένης μικροαστικής τάξης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. Dalm. Paris, Θ. Τζ. Bombay. E. Cl. Nice. Βονδ Boston. Λάβαμε τις συντρομές κ' εύχαριστούμε. — κ. T. Βασ. 'Η τελευταία στροφή δέ μās άρεσε. 'Όπωςο κάμε δ,τι λές. Δηλ. «δούλευε και θεληματικώτερα» και κάτι θα καταφέρεις. — κ. Ρωσ. Khartoum. Λάβαμε συντρομές 1911 και 1912 κ' εύχαριστούμε. Γράψαμε και τον κ. Δ. Γουν. — κ. Δ. 'Αμλ. Θά δημοσιευτεί μās πρέπει να μάθουμε πρώτα τόνομά σου.

Στην 'Αθήνα, ή λεφτεριά είναι άκόμη σκιάβα, έμαθε τις άλυσιδες, κι όταν άξαφνα τις άποτινάξει από πάνω από το σβέρκο της, είναι για να σου τις βάλη έσένα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ 'Ελληνικού Κουιντέττου προς τους

'Ελληνας συνθέτας

Το 'Ελληνικόν Κουιντέττο έπιθυμούν να συντέλεση κατά τι εις την παιαγωγήν 'Ελληνικής μουσικής δωματίου (musique de chambre), προσκαλεί τους βουλομένους εκ των 'Ελλήνων συνθετών εις Διαγώνισμα υπό τους έξής όρους :

1) Είνε δεκτά προς έκτέλεσιν υπό του 'Ελληνικού Κουιντέττου έργα 'Ελλήνων συνθετών διά μουσικήν δωματίου, ήτοι κουιντέττα, κουαρτέττα, τερτσέτα, σονάτες κτλ. στελλόμενα προς αυτό (όδ. 'Αριστοτέλους 28 β') από σήμερα μέχρι της 15 Μαρτίου 1912 τδ βραδύτερον.

2) Όσα έργα ήθελον άποσταλή έντός της ώρισμένης προθεσμίας καθαρογεγραμμένα και εις παρτιτούραν και εις χωριστά δι' έκαστον όργανον μέρη θά έκτελεσθώσιν υπό του 'Ελληνικού Κουιντέττου δημοσία εις έκτακτον 'Ελληνικήν Συναυλίαν έντός ένός μηνός από της λήξεως της προθεσμίας.

3) Τα όνόματα των ούτω διαγωνισθησομένων συνθετών, άπαραιτήτως γνωστά μόνον εις το 'Ελληνικόν Κουιντέττο, δέν θα αναγράφωνται εις το πρόγραμμα, άλλ' έκαστον έργον θα σημειούται άπλώσ δι' ένός αριθμού. Μετά το τέλος της Συναυλίας άπαντες οι άκροαταί χρησιμοποιούντες ως ψηφοδέλτια τα εισιτήριά των, θα ψηφίσωσιν, ήτοι θα σημειώσιν έκαστος επί του εισιτηρίου του το κατά την άτομικήν του γνώμην ώραιότερον έργον, συμφώνως με τον έν τώ προγράμματι αναγραφόμενον αριθμόν. Εύθός άμέσως θα γίνη ή διαλογή και θα βραβευθί εκείνο εκ των έργων, το όποιον θα λάβη τας περισσότερας ψήφους. Το όνομα του νικητού συνθέτου θα αναγγελθί τότε από σκηνης, θα λάβη δέ ούτος υπό του 'Ελληνικού Κουιντέττου χρυσούν άναμνηστικόν μετάλλιον.

Τα μέλη του 'Ελληνικού Κουιντέττου

M. Καλομοίρης, Γ. Σωραφάς, M. Καζάζης,

Φ. Οικονομίδης, P. Γαϊδεμβέργης

Σημ. Παρακαλούνται, όπως οι μέλλοντες να λάβωσι μέρος 'Ελληνες συνθέται σπευσάσει να άποστειλώσιν τα έργα των όσον το δυνατόν πρό της λήξεως της προθεσμίας προς ταχύτεραν και άκριωτέραν έκτέλεσιν των έργων των.